

***Orman Kaynaklarından
Faydalanma Grubu
Çalışma Belgesi***

İÇİNDEKİLER

TABLO DİZİNİ.....	3
ŞEKİL DİZİNİ.....	3
KISALTMALAR.....	4
1. GİRİŞ.....	5
2. MEVCUT DURUM.....	5
2.1. Odun Ürünlerinde Mevcut Durum.....	6
2.1.1. Mevzuat.....	6
2.1.2. Yuvarlak Odun Piyasası ve Arz-Talep Durumu.....	6
2.1.3. OGM Üretim ve Pazarlama Durumu.....	7
2.1.3.1. OGM Üretim Durumu.....	7
2.1.3.2. OGM Satış Durumu ve Pazarlama.....	9
2.1.3.2.1. Yeni Satış Teknikleri	9
2.1.3.2.1.1. Odun Ürünlerinin Elektronik Ortamda Satışının Yapılması.....	9
2.1.3.2.1.2. Odun Ürünlerinin Çok Yıllık Olarak Satışının Yapılması.....	10
2.1.3.2.1.3. Odun Ürünlerinin Tahsisli Satışlar.....	10
2.1.3.3. OGM Satış Gelirleri.....	10
2.1.4. Odun Ürünleri Dış Ticareti.....	11
2.1.5. Oduna Dayalı Orman Ürünleri Endüstrisinin Mevcut Durumu.....	11
2.1.6. Odun Üretimini Artırılması.....	11
2.1.7. Sertifikasyon Çalışmalarında Mevcut Durum Analizi.....	12
2.1.8. Orman Üretim İşçiliğinde Mesleki Yeterlilik Belgelendirme Çalışmaları.....	12
2.2. Odun Dışı Ürün ve Hizmetlerdeki Mevcut Durum.....	12
2.3. Orman Köylülerinin Sosyoekonomik Yapısı, Ormanlara Etkisi ve Üretim İlişkisi, Mevcut Durum..	18
3. GÜÇLÜ-ZAYIF YÖNLER (FIRSATLAR VE TEHDİTLER).....	22
3.1. Odun Ürünlerinde Güçlü-Zayıf Yönler.....	23
3.2. Odun Dışı Ürün ve Hizmetlerdeki Güçlü-Zayıf Yönler.....	24
3.3. Orman Köylülerinin Sosyoekonomik Yapısı, Ormanlara Etkisi ve Üretim İlişkisi Güçlü-ZayıfYönler....	25
4. HEDEFLER VE STRATEJİLER.....	25

4.1. Odun Ürünlerinde Hedefler ve Stratejiler.....	25
4.2. Odun Dışı Ürün ve Hizmetlerdeki Hedefler ve Stratejiler.....	26
4.3. Orman Köylülerinin Sosyoekonomik Yapısı, Ormanlara Etkisi ve Üretim İlişkisi Hedefler ve Stratejiler..	27
5. GENEL DEĞERLENDİRME.....	27
5.1. Odun Ürünlerinde Genel Değerlendirmeler.....	27
5.2. Odun Dışı Ürün ve Hizmetlerde Genel Değerlendirmeler.....	28
5.3. Orman Köylülerinin Sosyoekonomik Yapısı, Ormanlara Etkisi ve Üretim İlişkisi Genel Değerlendirmeler	29
KAYNAKLAR.....	30

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Endüstriyel ve yakacak odun üretim ve tüketim eğilimleri.....	7
Tablo 2. Endüstriyel odun üretimi.....	8
Tablo 3. En önemli ODOÜ ihracata ve iç tüketime konu türler.....	13
Tablo 4. Proje türlerine göre destekleme faaliyetleri	21

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1. Orman kaynaklarından faydalanma çalışma grubu üye dağılımı.....	5
Şekil 2. Lif-yonga odunu üretimi.....	8
Şekil 3. Yakacak odun üretimi.....	9
Şekil 4. OGM orman ürünü satış geliri.....	10
Şekil 5. Sektörlerin ham madde kullanım durumu.....	11
Şekil 6. OGM yıllar itibarıyla ODOÜ üretim miktarları.....	16
Şekil 7. Türkiye'nin odun dışı orman ürünleri ihracatı.....	17
Şekil 8. Yıllar itibarıyla şehir ormanı sayısı.....	17
Şekil 9. Yıllar itibarıyla mesire yeri sayısı.....	18
Şekil 10. Sosyal ve ekonomik amaçlı destekten yararlanan aile sayıları.....	20
Şekil 11. Yıllar itibarıyla şehir ormanı sayısı.....	20
Şekil 12. Ekonomik amaçlı ferdi destekleme faaliyetleri ile sağlanan istihdam.....	21
Şekil 13. Kooperatif desteklerinin yıllara göre dağılımı.....	22

KISALTMALAR

AKÜ	: Afyon Kocatepe Üniversitesi
BAU	: Bahçeşehir Üniversitesi
ÇSB	: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
ECOACT	: Ekoturizm Eylem Planı
EETLS	: Avrupa Ekoturizm Etiketleme Standartları
GEF	: Küresel Çevre Fonu
GETAT	: Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Eğitimleri
GM	: Genel Müdürlük
MEB	: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı
MESMAP	: Uluslararası Akdeniz Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
OBM	: Orman Bölge Müdürlüğü
ODOÜ	: Odun Dışı Orman Ürünleri
ODÜHDB	: Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı
OGM	: Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı
OİM	: Orman İşletme Müdürlüğü
OİŞ	: Orman İşletme Şefliği
ONF	: Fransa Orman Müdürlüğü
ORBİS	: Orman Bilgi Sistemi
ORKOOP	: Türkiye Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği
ORKÖYDB	: Orman ve Köy İlişkileri Dairesi Başkanlığı
STB	: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TAB	: Tıbbi ve Aromatik Bitkiler
TABÇAG	: Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Çalışma Grubu
TAKVA	: Tarımsal Kalkınma Vakfı
TEPGE	: Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
TOB	: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TORİD	: Türkiye Orman Ürünleri Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

1. GİRİŞ

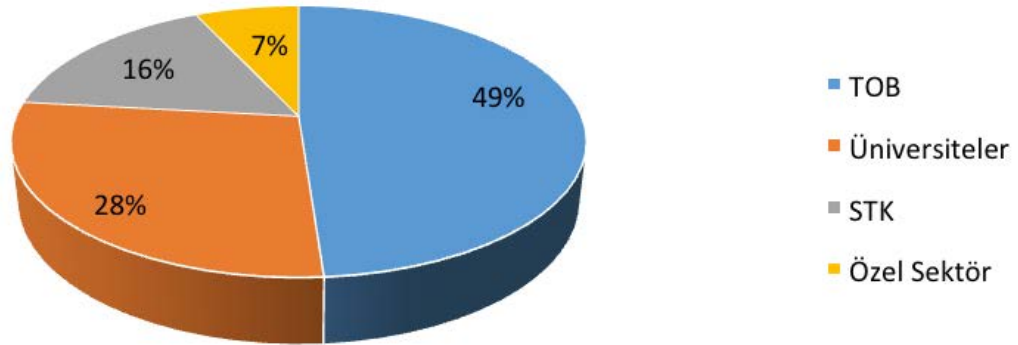
Ülkemiz ormanları farklı sektörlerin ihtiyacını karşılamak üzere başta odun ve odun dışı orman ürünleri olmak üzere ekonomik, ekolojik ve sosyal fonksiyonları yoluyla parayla ölçülen veya ölçülemeyen pek çok mal/hizmet üretimi sunmaktadır. Ormanlık sektörü, diğer sektörler için vazgeçilmez bir altyapı oluşturmakta ve onlara pek çok girdi sağlamaktadır. Aynı zamanda ormanlar devamlı ve güvenli istihdam oluşturması ve kırsal fakirliği önlemesi açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

Bakanlığımız kısa, orta ve uzun dönem stratejilerinin belirlenmesine katkı sağlamak amacıyla yapılacak III. Tarım ve Orman Şûrası'nın çalışma usul ve esaslarının düzenlenmesi hedefleri, işleyişi ve görevlerinin belirlenmesi amacıyla Tarım Şûrası Yönetmeliği 17.05.2019 tarihli ve 3077 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Tarım ve ormanlık alanında meydana gelen gelişmeleri gözden geçirmek, yeni talep ve ihtiyaçlara göre güncel politikalar oluşturmak üzere "III. Tarım ve Orman Şûrası-2019"un Ekim ayında toplanması kararlaştırılmıştır.

Tarım ve Orman Şûrası kapsamında ilgili Bakanlık birim temsilcileri ve teknik uzmanlardan oluşturulan Şûra Çalışma Gruplarından birisi de "Orman Kaynaklarından Faydalanma Çalışma Grubu" dur. Çalışma grubu 43 kişiden oluşmaktadır. Grup Başkanı Hayati ÖZGÜR, Başkan Yardımcısı Ahmet AYDIN, Raportör Bülent GÜNEŞ ve Raportör Zafer FİLİZ olarak belirlenmiştir. Grup üyelerinin: 20'si OGM'den olmak üzere 21'i TOB, 12'si üniversiteler, 7'si STK ve 3'ü de özel sektör temsilcilerinden oluşmaktadır.

Şekil 1. Orman kaynaklarından faydalanma çalışma grubu üye dağılımı

Çalışma grubumuz 3'ü geniş katılımlı olmak üzere 5 kez toplanmıştır. Bu toplantılarda alınan kararlar elektronik posta aracılığı ile grup üyeleriyle paylaşılmış, üyeler kendi ilgi alanına giren konulara ait görüşlerini ileterek raporun oluşturulmasına katkı sağlamışlardır. Orman Kaynaklarından Faydalanma Çalışma Grubu üyelerinin katılımıyla 27.08.2019 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen toplantı neticesinde Şûra Sekreteryasına iletilmek üzere çalışma grubu üyelerinin üzerinde uzlaşma sağladığı rapor (şûra çalışma belgesi) aşağıda yer almaktadır.

2. MEVCUT DURUM

Odun ham maddesi, ormanlardan elde edilen en önemli ticari mal olma özelliğini sürdürmektedir. Bu yüzden endüstriyel ve yakacak odun üretiminin sürekliliği sürdürülebilir orman yönetiminde kritik bir rol oynamaktadır. Odun üretimi sonucu yapılan satışlar sürdürülebilir orman yönetiminin finansmanı ile de doğrudan ilişkilidir. Ancak bu üretimin ormanlardaki odun servetini tehdit etmeyecek ölçülerde koruma ve kullanma dengesi içerisinde yapılması gerektiği aşikârdır. 2018 yılı envanter rakamlarına göre ülkemiz ormanlarının toplam serveti 1,7 milyar m³, artımı ise 47,0 milyon m³tür. Buna karşılık

ormanlarımızdan alınan toplam eta bu rakamların altında olup, bugüne kadar yıllık en fazla 25 milyon m³ alınmıştır. 2019 yılı programı ise 30 milyon m³tür.

Ormanlardan üretilen bir başka önemli değer ise odun dışı ürün ve hizmetlerdir. Son zamanlarda odun dışı orman ürünlerinin pek çok açıdan değer kazanmakta olması bu ürünlere daha çok önem verilmesine neden olmaktadır. Odun dışı orman ürünleri konusu uzun süre ihmal edilmiş olması nedeniyle yapılan üretimin miktar ve değer açısından ölçülmesinde yerleşik bir sistem oluşturulamamıştır.

2.1. Odun Ürünlerinde Mevcut Durum

2.1.1. Mevzuat

Anayasa'nın 169. maddesinde yer alan "Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir" hükmü çerçevesinde ülke orman varlığının %99'unu teşkil eden devlet ormanları OGM tarafından yönetilip işletilmektedir. Ayrıca, özel ormanların planlanması ve işletilmesi de devletin (OGM) kontrol ve denetimi altında yürütülmektedir.

Orman işletmeciliği ile ilgili temel esasları belirleyen 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 6. maddesinde yer alan "Devlet ormanı sayılan yerlere ait her çeşit işler Orman Genel Müdürlüğünce yapılır ve yaptırılır" şeklindeki ifadeyle OGM'ye verilerek istihsal (üretim) ve satış işleri ile ilgili genel esaslar 26-44. maddeleri ile belirlenmiştir. Yine 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle OGM görev ve faaliyet alanlarıyla teşkilat yapısına ilişkin hususların tanımlamaları yapılmıştır.

Yukarıda özetlenen mevzuat çerçevesinde, ülkemizdeki üretim işleri Orman Kanunu'nun 40. maddesine göre öncelikle iş yerinde ve civarındaki orman köylerini kalkındırma kooperatifleri ve köylülere, iş yerine olan mesafeleri ve iş güçleri dikkate alınarak gördürülmektedir. Diğer taraftan 34. maddeyle de Orman İdaresince üretimin yaptırılması halinde köylülere ve kooperatiflere tanınacak kanuni haklar belirlenmiştir.

Satış ve pazarlama faaliyetlerinin genel esasları ise 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 30. maddesi ile belirlenmiş olup, pazarlamada açık artırmalı satışların esas olduğu, ancak lüzum ve fayda görülen hallerde orman ürünlerinin tahsis yoluyla da satılabileceği belirtilmiştir. Açık artırmalı, Tahsisli ve Orman Kanunu'nun 31, 32 ve 33. maddelerinde belirtilen kanuni haklardan doğan indirimli satışlara ilişkin ayrıntılı hükümler ise "Orman Ürünleri Satış Usul ve Esasları" hakkında yönetmelik ile belirlenmiştir. Orman ürünleri, açık artırmalı ve tahsisli satışların dışında çeşitli kanunlar ile belirlenmiş hak sahiplerine indirimli olarak da satılmaktadır.

2.1.2. Yuvarlak Odun Piyasası ve Arz-Talep Durumu

Ülkemizde yaklaşık olarak 23 milyon m³ endüstriyel odun ve 10 milyon^{ster} yakacak odun tüketilmektedir.

Bu tüketim, devlet ormanları ve özel mülkiyetteki orman ve ağaçlık alanlardan yapılan üretim ve ithalat yoluyla karşılanmakta olup, arz kaynaklarına göre üretim ve tüketim miktarları Tablo 1'de verilmiştir. En büyük odun arz kaynağı olan devlet ormanlarından yapılan üretim toplam ülke tüketiminin %75'ini oluşturmaktadır. 2010-2018 döneminde yurt içi endüstriyel odun üretimi %51, toplam tüketim ise %30 oranında artmıştır. Yakacak odun tüketiminde ise düşüş trendi devam etmektedir.

Tablo 1. Endüstriyel ve yakacak odun üretim ve tüketim eğilimleri

Üretim ve Tüketim Kaynakları	Birim	YILLAR							
		1980	1990	2000	2010	2015	2016	2017	2018
OGM endüstriyel odun üretimi	000 m ³	6.781	6.581	7.329	12.569	16.638	17.010	17.153	19.080
Özel sektör endüstriyel odun üretimi	000 m ³	1.549	2.100	3.262	3.300	3.370	3.380	3.400	3.400
Toplam endüstriyel odun arzı	000 m ³	8.330	8.681	10.591	15.869	20.008	20.390	20.553	22.480
Devlet ormanlarından endüstriyel odun tüketimi	000 m ³	6.272	6.670	7.453	12.792	16.097	17.346	17.008	19.060
Özel mülklerden endüstriyel odun tüketimi (tahmini)	000 m ³	1.549	2.100	3.262	3.300	3.370	3.380	3.400	3.400
Net ithal edilen endüstriyel odun	000 m ³		836	2.061	1.823	1.840	1.676	1.264	882
Toplam endüstriyel odun tüketimi	000 m ³	7.821	9.606	12.776	17.915	21.308	22.402	21.672	23.342
OGM yakacak odun üretimi	000 ster	21.949	12.145	7.861	7.194	5.023	4.877	4.706	4.890
Özel sektör yakacak odun üretimi (tahmini)	000 ster	1.556	1.720	1.920	2.053	2.160	2.520	2.546	2.533
Toplam yakacak odun arzı	000 ster	23.505	13.865	9.781	9.247	7.183	7.397	7.252	7.423
Devlet ormanlarından yakacak odun tüketimi	000 ster	21.202	9.759	8.149	7.313	5.032	4.877	4.762	4.806
Özel mülklerden yakacak odun tüketimi (tahmini)	000 ster	1.556	1.720	1.920	2.053	2.160	2.520	2.546	2.533
Net ithal edilen yakacak odun (cips dahil)	000 ster			326	2.136	3.788	3.008	2.594	2.524
Toplam yakacak odun tüketimi	000 ster	22.758	11.479	10.395	11.502	10.980	10.405	9.902	9.863
Toplam odun üretimi	000 m ³	25.958	19.080	17.927	22.804	25.395	25.938	25.992	28.047
Toplam odun tüketimi	000 m ³	24.889	18.215	20.572	26.542	29.543	30.206	29.098	30.739

2.1.3. OGM Üretim ve Pazarlama Durumu

Ülkemiz ormanlarının tamamına yakınının devletçe yönetilmesi ve yurt içi yuvarlak odun arzının yaklaşık %82'sinin devlet ormanlarından sağlanması nedeniyle OGM üretim ve satışlarının yakından incelenmesi gerekmektedir.

2.1.3.1. OGM Üretim Durumu

OGM üretim rakamları incelendiğinde 2000 yılında 7,3 milyon m³ olan endüstriyel odun üretiminin yanında yakacak odun üretiminin 7,9 milyon ster olduğu görülmektedir. 2000 yılından itibaren endüstriyel odunda üretim trendi yukarıya dönmüş olup, 2018 yılı sonunda 19,1 milyon m³e ulaşmıştır. Böylece 2000 yılından bu yana OGM endüstriyel odun üretimi %160 artmış, yakacak odun üretiminde ise %38'lik bir düşüş gerçekleşmiştir. Ürünler itibarıyla üretim incelendiğinde farklı trendler göze çarpmakta olup, üretim miktarının sanayideki talep gelişimi ve artan genç meşcere bakımları paralelinde fakat ormanların potansiyelinin limiti dâhilinde şekillendiği görülmektedir.

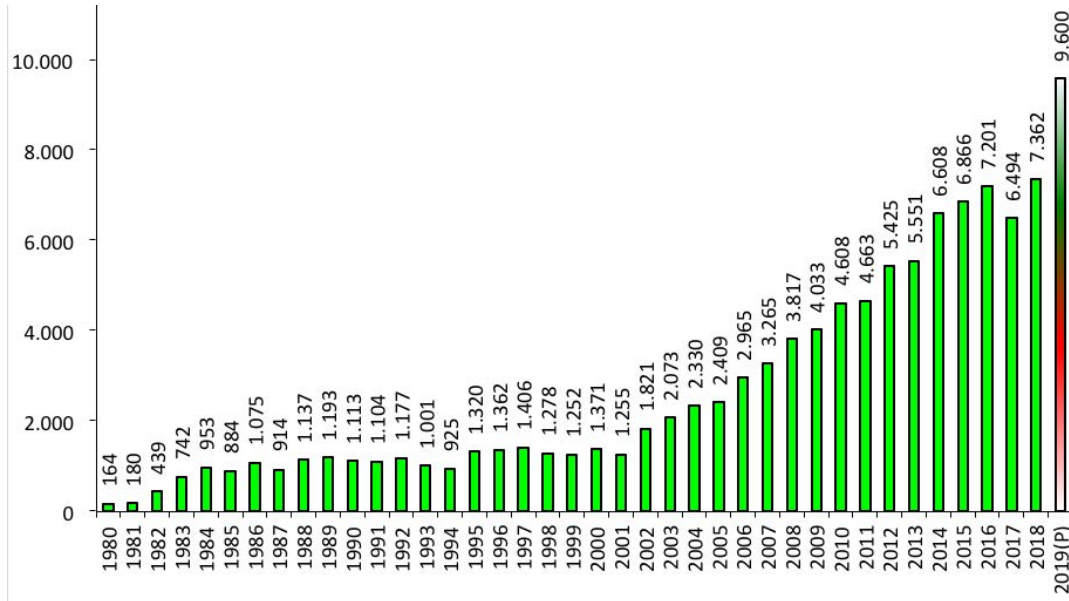
Tablo 2. Endüstriyel odun üretimi

Ürün cinsi / Yıllar	2000	%	2015	%	2018	%
Dikili damga (D.K.G.H.) (m ³)	8.880		21.241		24.438	
Tomruk (m ³)	3.007	41	5.904	35	7.153	37
Tel direk (m ³)	155	2	54	0	71	0
Maden direk (m ³)	413	6	664	4	732	4
Sanayi odunu (m ³)	830	11	764	5	875	5
Kağıtlık odun (m ³)	1.533	21	2.375	14	2.875	15
Lif-yonga odunu (m ³)	1.371	19	6.866	41	7.362	39
Sırık (m ³)	19	0	10	0	13	0
Endüstriyel odun toplamı (m ³)	7.329		16.638		19.080	
Yakacak odun (ster)	7.861		5.023		4.890	

Bu etkenler altında 2000 yılından bu yana lif yonga odun üretiminde 5 kat artış gerçekleştirilmiştir. 2000 yılında sanayide kullanılan lif-yonga odunu üretiminin, toplam endüstriyel odun üretimindeki payı %19 (1,4 milyon m³) seviyesinde iken, 2018 yılı sonunda bu pay %39'a (7,4 milyon m³) ulaşmıştır (Şekil 2). Lif ve yonga levha sanayindeki güçlü talep artışının devam etmekte olması ormanlarımızın (bilhassa genç meşcerelerin) bakımı için önemli avantaj sağlamaktadır.

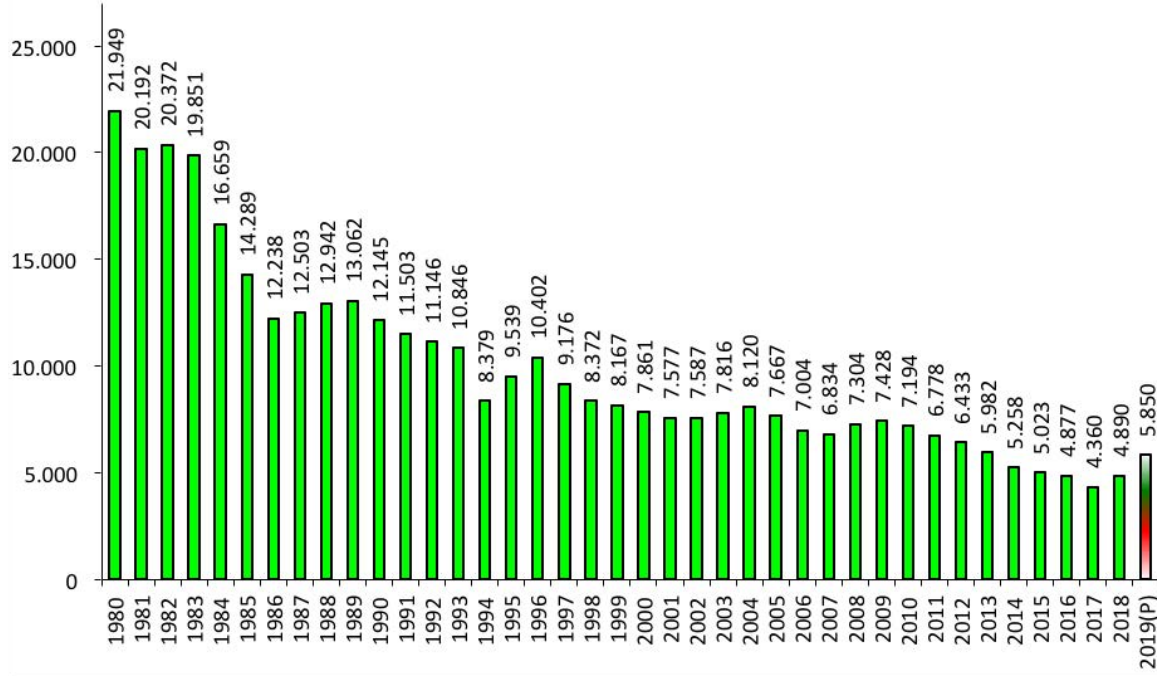
2000 yılından öncesi uzun yıllar 3 milyon m³ seviyesinde seyreden tomruk üretiminin, ormanların sınırlı potansiyeline rağmen, %137 oranında artarak 7,2 milyon m³e yaklaşması da önemli bir gelişmedir. Diğer yandan tel direği, maden direği, sanayi odunu ve sırıkta önemli bir artış olmaması talep gelişimi ile ilgilidir.

Şekil 2. Lif-yonga odunu üretimi (bin m³)

1980-2001 döneminde yakacak odun üretiminin hızlı bir şekilde düşmesinde: alternatif enerji kaynaklarının yaygınlaşması, kırsal alandaki nüfusun azalması, yakmada nispeten daha verimli teknolojilerin kullanılması, endüstride ince odunların da değerlendirilme imkânının artması ve levha sanayiden gelen güçlü talebin baskısı gibi etkenler rol oynamıştır. Son 10 yılda yakacak odun üretimindeki düşüş azalmış ve son 6 yılda 5 milyon^{ster} seviyesinde neredeyse yatay trende girmiş gibi görünmektedir (Şekil3).

Şekil 3. Yakacak odun üretimi (bin ster)

2.1.3.2. OGM Satış Durumu ve Pazarlama

OGM'nin satış miktarları (stok değişimleri dışında) üretim rakamlarına paralel olarak seyretmektedir. Satışlar ürün çeşidi ve satış şekline göre makta, rampa ve son depolardan yapılmakta bazen de işaretlenmiş ağaçlar dikili olarak satılmaktadır. Son yıllarda OGM satışlarının yaklaşık %30'u "dikili ağaç satışı" yolu ile yapılmaktadır. Bunun avantajları:

- Müşterinin orman ürününü kendi kullanım alanına en uygun olacak şekilde yapabilmesi,
- Mükerrer istif ve yüklemenin önlenerek üretim masrafları ile taşıma maliyetlerinin azaltılması,
- Kesilen ağaçlardan elde edilen ürünlerin en kısa sürede kullanım alanına ulaştırılmasıyla, diğer satış şekillerinde uzunca bir zamana tekabül eden kesim ile ürünün kullanılması arasında geçen sürede ortaya çıkan bozulma ve kalite kayıplarının önlenmesi,
- Dikili olarak satılan ağaçlardan çıkan ince dallar ile diğer üretim artıklarının en iyi şekilde değerlendirilmesinin sağlanması şeklinde özetlenebilir.

Dikili ağaç satışı, orman köylüsü, kooperatiflere ve yıllık üretim kapasitesi 25 bin m³ ve üzeri fabrika ve tesislere tahsisli olarak, diğer isteklilere ise açık artırmalı satış yolu ile yapılmaktadır.

2.1.3.2.1. Yeni Satış Teknikleri

2.1.3.2.1.1. Odun Ürünlerinin Elektronik Ortamda Satışının Yapılması

Orman ürünlerinin satışları 20.03.2015 tarihli ve 29301 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Orman Ürünlerinin Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik kapsamında yeniden düzenlenmiş olup, bu Yönetmeliğin 5. maddesinde "İhtiyaç ve fayda görülen hallerde orman ürünlerinin ihale ve satışı elektronik ortamda da yapılabilir. Bu satışlarda uygulanacak usul ve esaslar Genel Müdürlükçe belirlenir." hükmü getirilmiştir.

Oduna Dayalı Orman Ürünlerinin Satış Usul ve Esasları hakkındaki 303 sayılı Tebliğ’de “İhtiyaç duyulması halinde elektronik altyapının oluşturulmasını müteakiben, orman ürünlerinin ihalesi ve satışı elektronik ortamda yapılabilir. İhale ve satışların elektronik ortamda nasıl ve ne şekilde yapılacağına dair esaslar Genel Müdürlükçe belirlenir.” şeklinde yer verilmiş olup, bu konu ile ilgili ORBİS projesinin 2. modülünde çalışmalara başlanılmıştır. Modül yazılımı tamamlandığında bu satış yönteminin uygulanma süreci de başlatılmış olacaktır.

Elektronik satış yönteminin yeni bir satış metodu olarak devreye girmesiyle bu satış metodunu tercih eden müşterilerin zaman israfına yol açan ihale salonuna gelme zorunluluğu ortadan kaldırılarak kendi işlerini takip etmeleri için zaman tasarrufu sağlanmış olacaktır.

2.1.3.2.1.2. Odun Ürünlerinin Çok Yıllık Olarak Satışının Yapılması

Orman ürünlerinin satışları 20.03.2015 tarihli ve 29301 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Orman Ürünlerinin Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik kapsamında yeniden düzenlenmiş olup, bu Yönetmeliğin 7. maddesinde “Orman ürünlerinin satışları yürürlükte olan amenajman ve silvikültür plan verileri ve süreleri dikkate alınarak beş yılı aşmamak üzere çok yıllık olarak da yapılabilir. Bununla ilgili usul ve esaslar Genel Müdürlükçe belirlenir.” denilmektedir.

Çok yıllık satışlarla ilgili çalışmalar başlatılmış, ihtiyaç durumuna göre uygulanmaya başlanılacak olup, amenajman planı ve silvikültür planında yer alan ve kesilmesi öngörülen etaların sadece bir yıllık süre kapsamında değil beş yılı kapsayacak şekilde satışının planlanması sağlanmış olacaktır. Bunun sonucunda müşterilerimize ürün garantisi sağlanarak ham madde tedarikinde önlerini görmeleri temin edilecek ve yurt dışından yapılacak ithalatın azaltılması sağlanmış olacaktır.

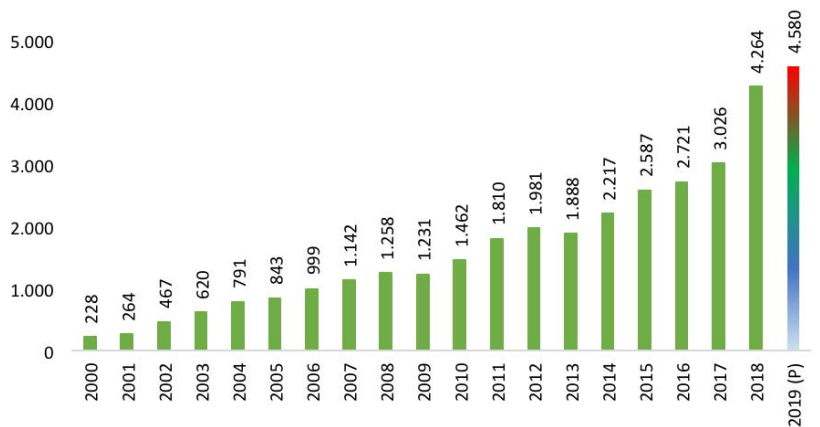
2.1.3.2.1.3. Odun Ürünlerinin Tahsisli Satışları

Oduna Dayalı Orman Ürünlerinin Satış Usul ve Esasları Yönetmeliği’nin 9. maddesi 1. fıkrası (ö) bendi gereğince: Orman köylerini kalkındırma kooperatifleri ile köylerdeki gerçek kişilerin iş güçleri ve tahsisli dikili ağaç satış talepleri de dikkate alınarak yıllık odun ham madde işleme kapasitesi yirmi beş bin metreküp ve üzeri olan her türlü fabrika ve tesislere, yıllık kapasite kullanım miktarlarına göre Genel Müdürlükçe belirlenen oranlarda odun ve 6831 sayılı Kanun’un 27. maddesi uyarınca belirlenen dikili ağaçlar tahsisen satılabilmektedir.

2.1.3.3. OGM Satış Gelirleri

Üretimdeki artışın yanında piyasa şartları ve talebini temel alan pazarlama politikaları sayesinde OGM satış gelirleri artmakta olup, yıllar itibarıyla OGM satış geliri Şekil4’te verilmiştir.

Şekil 4. OGM orman ürünü satış geliri (milyon TL)

2.1.4. Odun Ürünleri Dış Ticareti

Ülkemizin endüstriyel odun ithalatı 1 milyon m³ civarındadır. Hâlihazırda endüstriyel odun ithalatının yaklaşık olarak %40'ı Ukrayna'dan yapılmaktadır. Ülkemizdeki lif ve yonga levha sektörlerinin hızla büyümesine bağlı olarak 2000 yılında 1,4 milyon m³ olan lif-yonga odunu üretimi 2018 yılı sonunda 7,4 milyon m³e çıkarılmıştır. Ancak sektörün büyümesi neticesinde ihtiyacın karşılanabilmesi için 2,5 milyon m³ odun ham maddesi ithal edilmektedir.

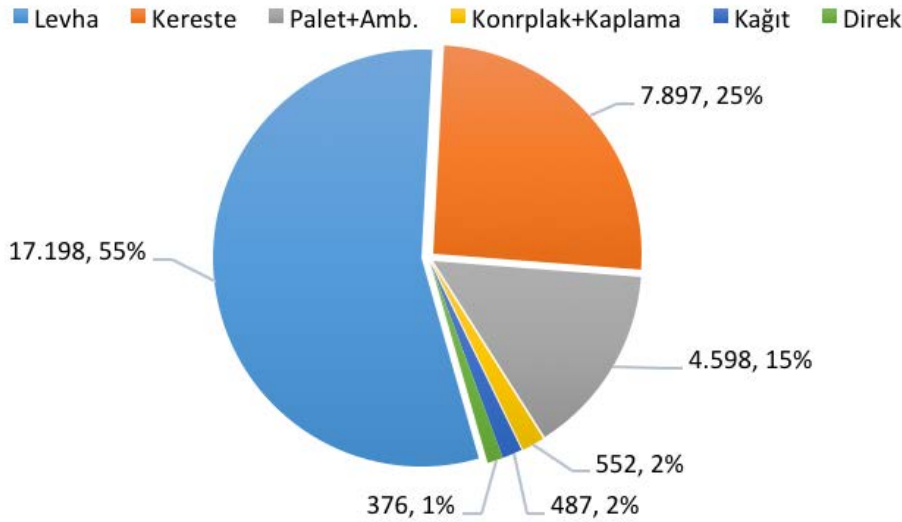
Ahşap ve ahşap ürünleri dış ticaretinde ham madde ihracatının yok denecek kadar az olduğu, katma değeri yüksek mamul ürünlere doğru ihracatın artarak ithalatı karşıladığı görülmüştür. Ahşap mobilya sektöründe ise ihracat hızla artarak 2018 yılında ithalatın 2,5 katına ulaşmıştır.

2.1.5. Oduna Dayalı Orman Ürünleri Endüstrisinin Mevcut Durumu

Geleneksel küçük işletmelerden oluşan oduna dayalı orman ürünleri sanayi genelde kırsal kesimde olmak üzere yurdun her tarafına dağılmış olup, emek yoğun teknolojiler ile çalışmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle bu sanayi dalı istihdam ve kırsal alanda yaşayan insanların yerinde işlendirilmesi ve kalkındırılmasını bakımından stratejik öneme sahiptir.

Oduna dayalı orman ürünleri endüstrisinin alt dalları büyüme potansiyeli yönünden önemli farklılıklar göstermektedir. Lif ve yonga levha sanayi hızla büyürken, kereste imalat sanayi ve masif parke üretimi ile kaplama ve kontrplak sanayinde uluslararası alanda rekabet gücü düşüktür. Oduna dayalı orman ürünleri sanayisinin alt sektörleri itibarıyla ham madde kullanım durumu Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5: Sektörlerin ham madde kullanım durumu (bin m³)

2.1.6. Odun Üretimini Artırılması

Orman alanlarında zaman içerisinde önemli bir değişimin olmadığı düşünüldüğünde artan yurt içi ihtiyacın karşılanması ve ithalatın azaltılması için en önemli yol birim alandan elde edilen odun üretiminin artırılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda OGM endüstriyel odun üretimini hem kalite hem de kantite olarak arttırmaya yönelik tedbirler almış ve bu kapsamda baltalıkların koruya tahvili, bozuk ormanların imar ve ihyası, orman bakımlarına ağırlık verilmesi ve üretim sırasında odun değer kayıplarını azaltacak dikili ağaç satışının arttırılması gibi politikalar uygulamaktadır. Bunlara ilave olarak, GM 2013-2023 dönemi için "Endüstriyel Ağaçlandırma Çalışmaları Eylem Planı" hazırlayarak uygulamaya koymuştur. Eylem planı iyi bonitetli yerlerde yoğun silvikültürel yöntemleri

de kullanarak endüstriyel odun üretimini hedeflemiş ve orman arazileri, hazine arazileri ve tarım arazileri potansiyel alanlar olarak sayılmış, özellikle orman arazilerinde kızılçam, sahil çamı, kızılğaç, dişbudak, kavak ve okaliptüs ile ağaçlandırma yapılması öngörülmüştür. Endüstriyel ağaçlandırma yapılabilecek alan özellikleri bakımından düşünülerek söz konusu eylem planında iyi bonitetli (I. ve II. bonitet), eğimin nispeten düşük olduğu, edafik ve fizyolojik şartların uygun olduğu ve en az 5 ha büyüklüğündeki alanlar potansiyel alan olarak belirlenmiştir. Bu kriterler çerçevesinde 2013 yılında OGM tarafından yapılan bir tespite göre 13 OBM’de toplam 164.922 ha potansiyel saha belirlenmiştir.

2.1.7. Sertifikasyon Çalışmalarında Mevcut Durum Analizi

OGM, ülkemiz ormanlarının sürdürülebilir orman yönetimi ilkeleri doğrultusunda yönetilmesi kapsamında en önemli yardımcı araçlardan birisi olarak değerlendirilen sertifikasyon çalışmalarına 2010 yılında başlamıştır. Bu kapsamda 2019 yılı sonu itibarıyla 4,3 milyon hektar orman alanına “FSC - Orman Yönetim Sertifikası” alınacaktır.

2.1.8. Orman Üretim İşçiliğinde Mesleki Yeterlilik Belgelendirme Çalışmaları

Tehlikeli işler sınıfında yer alan orman üretim işçiliği alanında 2014 yılında sektörün tüm taraflarının katılımıyla hazırlanan ve MYK’ca Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Orman Üretim İşçiliği Ulusal Meslek Standartları ve Ulusal Yeterlilik kapsamında belgelendirme faaliyetleri MYK’ca yetkilendirilen kuruluşlar tarafından orman işçilerine Mesleki Yeterlilik Belgelendirme çalışmalarına başlanılmıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 11/11/2018 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan 2018/1 Tebliği ile belge zorunluluğu getirilen meslekler arasına alınmıştır.

2.2. Odun Dışı Ürün ve Hizmetlerdeki Mevcut Durum

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de değişen talepler doğrultusunda doğaya ve doğal ürünlere olan gereksinimler artarak devam etmektedir. Tıbbi ve aromatik bitkiler gıda, baharat, ilaç sanayi, kozmetik vb. gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Tıbbi bitkilere yönelik talepler ayrı bir pazar oluşturmuştur. WHO verilerine göre, dünyada tıbbi ve aromatik bitki sayısı yaklaşık 20.000 dolayında olup, bunlardan 4000 drog yaygın olarak kullanılmaktadır. Halen dünyada 2000, Avrupa’da ise 500 kadar tıbbi bitkinin ticareti yapılmaktadır. Türkiye florasına baktığımızda: ekolojik olarak 7 coğrafik bölgede yaklaşık olmak üzere, 12.000 bitki türü bulunduğu, 4000’inin endemik olduğu, 1700’ünün tıbbi özellik gösterdiği, 500’ünün ise tıbbi ve aromatik özelliğinin iyi bilindiği görülmektedir. Dünya üzerindeki tıbbi bitkilerin yaklaşık %6’sı ülkemizde bulunmaktadır.

Türkiye’de tıbbi ve aromatik bitkilerin büyük kısmı doğadan toplanmakta, doğrudan tüketilmekte, iç pazarda satılmakta veya ihraç edilmektedir. Ülkemizin sahip olduğu bitki türlerinin tıbbi ve aromatik maksatlı kullanıma konu edilme oranı %3’tür. Dünyada önde gelen tıbbi ve aromatik bitki üreticisi ülkelerin bitki tür sayıları ile kullanıma konu edilme oranları ortalaması ise %12,5’tir.

Tıbbi bitkilerdeki etken maddelerin sentetik yolla elde edilenlere nazaran etkisinin çok yönlü olduğunun tespiti, bu bitkilerin önemini artırmıştır. Bitkisel ilaçların bütün dünyadaki toplam pazar payının, 2018 yılı için 110 milyar doların üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

Ülkemiz orman alanlarında odun dışı orman ürünü niteliği taşıyan türlerin tespit, teşhis ve verimlilik çalışmaları yapılmaktadır. Arazi çalışmaları ile elde edilen envanter ORBİS sistemine aktarılarak sistem üzerinden faydalanma planları yapılabilmektedir. Bugüne kadar 1.610.000 ha alanda odun dışı orman ürünü varlığı tespit edilmiştir. Gerek ihracata ve gerekse iç tüketime konu edilen en önemli 20 türe ait envanter verileri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. En önemli ODOÜ ihracata ve iç tüketime konu türler

S.no	Türkçe adı	Bilimsel adı	Yayıllık alanı (ha)	Verim miktarı (Ton)
1	Kekik	Thymus, Thymbra, Origanum, Satureja spp.	213.065	55.414
2	Defne	Laurus nobilis	152.135	202.493
3	Laden	Cistus spp.	115.680	81.128
4	Kuşburnu	Rosa canina	78.931	9.366
5	Adaçayı	Salvia spp.	68.993	8.887
6	Fıstık çamı	Pinus pinea	52.435	21.592
7	Kocayemiş	Arbutus spp.	38.055	30.660
8	Mersin	Myrtus comminus	34.933	19.989
9	Alıç	Crataegus spp.	30.131	8.857
10	Funda	Erica spp.	24.197	16.876
11	Dağ çayı	Sideritis spp.	24.195	1.871
12	Yabani elma	Malus sylvestris	18.967	19.666
13	Kestane	Castanea sativa	17.587	48.181
14	Ahlat	Pyrus spp.	17.334	18.034
15	İhlamur	Tilia spp.	17.219	530
16	Keçiboynuzu	Ceratonia siliqua	13.000	3.277
17	Sumak	Rhus coriaria	8.336	1.869
18	Sıklamen	Cyclamen spp.	7.698	588
19	Biberiye	Rosmarinus officinalis	6.208	12.103
20	Göl soğanı	Leucojum aestivum	1.017	1.116

2013 yılından bu yana ülkemizin farklı illerinde ve KKTC'de düzenlenmekte olan MESMAP'ta Genel Müdürlüğümüz ODÜHDB katılımcı ve destek veren kuruluş olarak yer almakta, ülkemiz ve yurt dışında TAB sektöründeki gelişmeler yakinen izlenmektedir.

2014 yılında yenilikçi orman ürünlerinin geliştirilmesi gayesiyle, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin artırılması ile ilgili olarak, Afyonkarahisar ilimizde Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Merkezi kurulmuştur.

2015 yılında Trüf ormanı, Mavi yemiş, Salep, Sakız ve Defne Eylem Planları kapsamında öngörülen eğitim programları ile 4.500 kişiye eğitim verilmiştir.

22 adet ODOÜ'nün eğitici nitelikte video ve animasyonları BAU iş birliğinde hazırlanarak internet sitesi üzerinden yayınlanmış olup, üniversitelerimizle aromaterapi ve fitoterapi mastır programlarının açılması için görüşmeler yapılmıştır. 2016 yılında Sağlık Bakanlığı, 10.000 hekime bitkisel ilaç reçete etme eğitimleri vererek uygulamaya başlamıştır. Bu kapsamda halen 21 adet GETAT Eğitim Merkezi (27 Haziran tarihi itibarıyla Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilen) hekimlere eğitim vermektedir. Bu eğitimlerin sürekliliği ve etkinliği ülkemizde bitkisel ilaçların kullanımı, yaygınlaştırılması ve böylece bitkisel ürünlerin üretimi konusunda önümüzdeki süreçte ciddi katkılar sağlayacaktır.

Reçine ve türevlerinin ülkemizde üretilmesi açısından üretim maliyetleri ve verimlilik hususunda çalışmalar ile 2018 yılında 45.000 sahil çamı ağacında 175.000 kg reçine üretimi yapılmıştır.

Dünyada ve ülkemizde, orman kaynaklarının gelecek nesillere aktarılabilmesinin temel koşulu, yöre halkına alternatif gelir kaynakları sunmaktır. Bu kapsamda Sakız (2014-2019), Salep (2014-2018), Trüf Ormanı (2014-2019), Mavi Yemiş-Likapa (2015-2020), Defne (2016-2020), Reçine(2017-2021), Bal Ormanı (2013-2017) ve Yabani Meyveli Türler (2015-2020) Eylem Planları yapılarak uygulamaya konmuştur.

2015 yılında Afyonkarahisar'da I. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Çalıştayı düzenlenmiştir. Afyonkarahisar'da yapılan TAB Çalıştayı doğrultusunda uzman akademisyenlerin başkanlığında 5 çalışma grubu kurulmuş, "Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Yönlendirme Kurulu" oluşturulmuştur. Mevzuat, Eğitim, Üretim, Kalite Kontrol ve Güvenlilik Kriter Belirleme, Analiz Raporlama, Projelendirme konu başlıkları altında 58 maddelik sonuç raporu yayımlanmıştır. TAB Çalıştayı kitabından 1.000 adet, basımı yapılarak dağıtılmıştır. 2016 yılında ise TAB sektörünün geliştirilmesi ve ürün arz ve katma değerinin artırılması gayesi ile Afyonkarahisar ilinde 2. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Çalıştayı yapılmıştır.

2016 yılı içerisinde Türkiye Arı Yetiştiricileri Merkez Birliğinin katkısı ile Fethiye-Muğla'da 5. Uluslararası Muğla Çam Balı ve Arıcılık Kongresi düzenlenmiştir. Tüm tarafların etkin katılımı ile sorunlar ve çözüm önerileri belirlenmiştir. OGM'ce "Türkiye Salgı Ballarının Araştırılması" konusundaki araştırmaya da destek verilmektedir.

2016 yılında AKÜ ile yapılan iş birliği kapsamında odun dışı ürün niteliğinde 14 tür için TABÇAG adı ile el kitapçıklarından 2.000 adet basımı yapılarak dağıtılmıştır.

2018 yılında ise Sağlık Bakanlığı koordinesinde, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığının katılımı ile düzenlenen I. Uluslararası Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Kongresine katkı ve etkin katılım sağlanmıştır.

17 Ekim 2018 tarihinde Muğla ilinde III. Ormanlarımız ve Arıcılık Çalıştayı düzenlenmiştir. Geniş katılım sağlanan Çalıştay'da arıcılar, akademisyenler, sektör temsilcileri ve kurum çalışanları bir araya gelmiştir.

Değişen mevzuat hükümleri ve uygulamadaki ihtiyaçlar çerçevesinde 297 sayılı Tebliğ'in yeniden düzenlenmesi sonucu 302 sayılı Odun Dışı Orman Ürünlerinin Envanter ve Planlaması ile Üretim ve Satış Esasları Tebliği hazırlanarak uygulamaya konmuştur.

2018 yılında Afyonkarahisar'da III. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Yapılan toplantılar sonucunda: halk sağlığı ve tüketici güvenliği, kalite kontrol ve güvenlilik kriterleri belirleme, üretim, mevzuat ve ruhsatlandırma, eğitim, ulusal ve uluslararası iş birliği, projelendirme, pazarlama konu başlıkları altında 55 karar alınmıştır.

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansının tıbbi-aromatik bitkilerin geliştirilmesi, üretim ve pazarlama olanaklarının artırılmasına yönelik projesine paydaş kuruluş olarak katılım sağlanmıştır.

Tıbbi ve aromatik bitkilerin, bunlardan hazırlanmış olan bitkisel ilaçların/ürünlerin, tıbbi bitki çaylarının ve takviye edici gıdaların hekim, eczacı ve halkımız tarafından kullanılabilirliğini sağlamak, kalite, etki ve güvenilirliğini garanti altına almak amacıyla T.C. Sağlık Bakanlığı, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının bir araya getirdiği akademisyenler, kurum çalışanları ve sektör temsilcileri iş birliği ile ortak çalışma programı yapılmıştır.

Katma değeri yüksek olan tıbbi ve aromatik bitkilerden endüstriyel ürün üretimi için teşvik uygulamalarının geliştirilmesi gayesiyle ilgili Bakanlıklarla çalışılmalar yürütülmektedir.

13-14 Mart 2019 tarihinde, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve kurum çalışanlarının katılımıyla Defne Çalıştayı yapılmıştır. Defneden faydalanma yöntemi, katma değerli endüstriyel ürün üretimi ve defnenin pazarlama stratejileri, iç pazarın geliştirilmesi ve tanıtım faaliyetleri başlıklarında 2 çalışma grubu oluşturulmuştur.

Ekoturizm Faaliyetleri

2003 yılında başlayan ve orman içi veya bitişiğinde yaşayan insanların doğa ile baş başa kalmalarını sağlayabilmek amacıyla OGM’ce şehir ormanları ve mesire yerleri kurma çalışmaları kapsamında bugüne kadar toplam 133 adet şehir ormanı ve 1394 adet mesire yeri halkımızın hizmetine sunulmuştur.

Orman Bölge Müdürlüklerimizde ekoturizm ile ilgili projeler yapılmakta olup 2015 yılında Akseki-İbradı Bölgesinde Botanik Turizminin Geliştirilmesi Projesi’nde 140 km yürüyüş güzergâhı işaretlenmiş ve tabelaları dikilmiş; yürüyüş parkurlarının fiziki temizliği, harita basımı ile doğa rehberliği eğitimi verilmiştir. Gelişen taleplere uygun olarak, gittikçe önemi artan ormanların odun dışı işlevlerinden biri olan ekoturizmin planlanmasındaki boşlukların giderilmesine katkıda bulunmak ve özellikle ekoturizm fonksiyonu belirlenmiş orman alanlarının nasıl yönetileceği hususlarında çalışmalarımız devam etmektedir.

Akdeniz Entegre Orman Yönetimi (GEF-5) Projesi kapsamında pilot bölgelerden Adana OBM Pos OİM ve Muğla OBM Köyceğiz OİM’de ekoturizm faaliyetlerinin geliştirilmesi programımız devam etmektedir. Her iki bölgede mevcut ya da uygun olabilecek ekoturizm alanları tespiti ile bu alanlar üzerinde neler yapılması gerektiği tespitleri yapılmıştır.

OGM ile ONF arasındaki iş birliği ile 2016 yılında ortak ekoturizm çalışması başlanmıştır. İzmir ve Zonguldak OBM’de ise ekoturizm planlama işlemlerimiz devam etmektedir.

2016 yılında OGM’nin ilk Avrupa Birliği destekli projesi olan “ECOACT” projesi başlatılmış olup Bolu, Kastamonu, Giresun ve Artvin illerimizde yer alan ekoturizm ile ilgilenen kuruluşlara gerekli eğitimler verilmiş ve sertifikasyon sürecinin detaylı bilgilendirilmesi gerekli kuruluşlar ile paylaşılmıştır. Avrupa Birliği ülkeleri ve Avrupa ekoturizm ağı tarafından kullanılan “EETLS” ülkemize adapte edilmeye başlanılmıştır.

OGM 2019-2023 Stratejik Planı’nın “Stratejik Amaç (A3): Ormanların Ürettiği Mal ve Hizmetlerden Toplumun Optimum Düzeyde Faydalanmasını Sağlamak” başlığı altındaki hedeflerden bir tanesi “Ekoturizm hizmetleri yaygınlaştırılacak, odun dışı orman ürün çeşitliliği ve üretimi artırılabilecektir” kısmıdır. OGM ekoturizm hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve ekoturizm üzerine yoğunlaşan beklenti ve talepleri karşılamak gayesiyle yeni yönetim alanları planlanarak ülkemiz turizmine kazandırılmasını stratejik bir hedef olarak belirlemiştir.

OGM ODÜHDB’ce hazırlanıp 2017 yılında yürürlüğe konulan 308 sayılı Ekoturizm Fonksiyonlu Alanların İdaresine Ait Usul ve Esaslar Tebliği uyarınca; Sakarya-Kartepe, Bursa-Termal ve Oylat, Adana-Aladağ, Konya-Derbent, Muğla-Köyceğiz, İzmir-Nazarköy ve Zonguldak-Süzek Kanyonu ile Yenice bölgelerimizde Ekoturizm Yönetim Planları hazırlanmıştır.

Bakanlığımız himayelerinde OGM’ce 9 -10 Nisan 2019 tarihinde Ekoturizm Çalıştayı gerçekleştirilmiş olup, alınan kararlar doğrultusunda ekoturizm eylem planı icra edilecektir. Ayrıca GM ORKÖYDB uygun olan yerlerde ekoturizm projelerine pansiyonculuk kredisi verilebilmektedir.

Özellikle turizm bölgelerimizde turizm faaliyetleri çeşitlilik göstermekle beraber, ekoturizm etkinliklerinin hem bu yörelerde hem de ülke genelinde turizme kazandırılması ile beraber ülkemiz açısından önemli bir gelir kaynağı olması beklenmektedir.

20-21 Şubat 2019 tarihinde, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve kurum çalışanlarının katılımıyla Mesire Çalıştayı yapılmıştır.

Odun Dışı Ürün ve Hizmetler ile İlgili Diğer Gelişmeler

ODOÜ'leri bazı ülkelerde veya ülkelerin bazı yörelerinde odun ürünlerinden daha fazla önem arz etmekte, dış ticarete önemli gelir kaynakları arasında yer almakta ve özellikle kırsal fakirliği azaltma ve yerel ekonomik gelişmeyi sağlama açısından önemli katkılar sağlamaktadır.

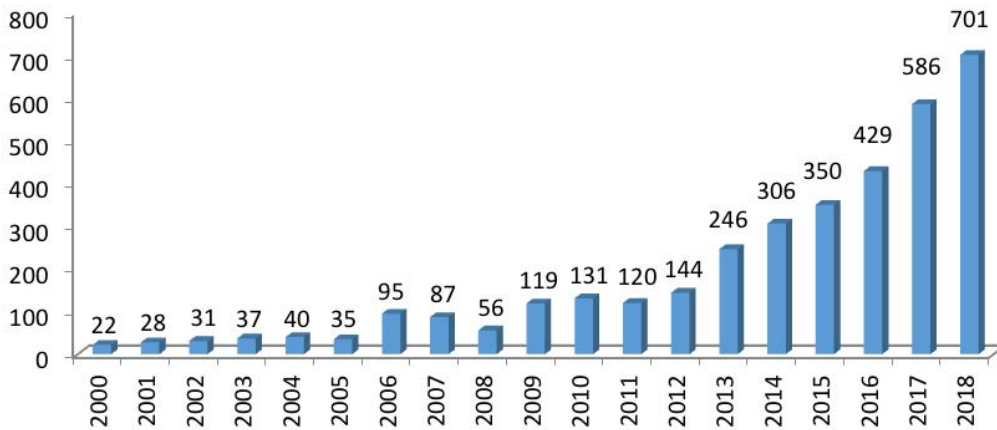
2018 yılında Türkiye'nin odun dışı orman ürünleri sektöründen en fazla ihracat yaptığı ülke ABD olup, sırasıyla Almanya, Polonya ve Japonya takip etmiştir. Odun dışı orman ürünü kapsamında ihracata konu edilen türlerden en fazla gelir elde edilenler: kekik, defne, çam fıstığı ve doğal mantarlardır.

Mantarlar: ormanlarımızdan toplanarak tüketilen ve ticarete konu edilen önemli odun dışı orman ürünlerimizdendir. Ülkemiz ormanlarında kanlıca, kuzu göbeği, sedir, bolet ve trüf mantarı başta olmak üzere bugüne kadar yapılan envanter kayıtlarımıza göre yaklaşık 70.000 hektar alanda faydalanılabilir mantar bulunmakta olup, envanter ve faydalanma planlama çalışmaları devam etmektedir.

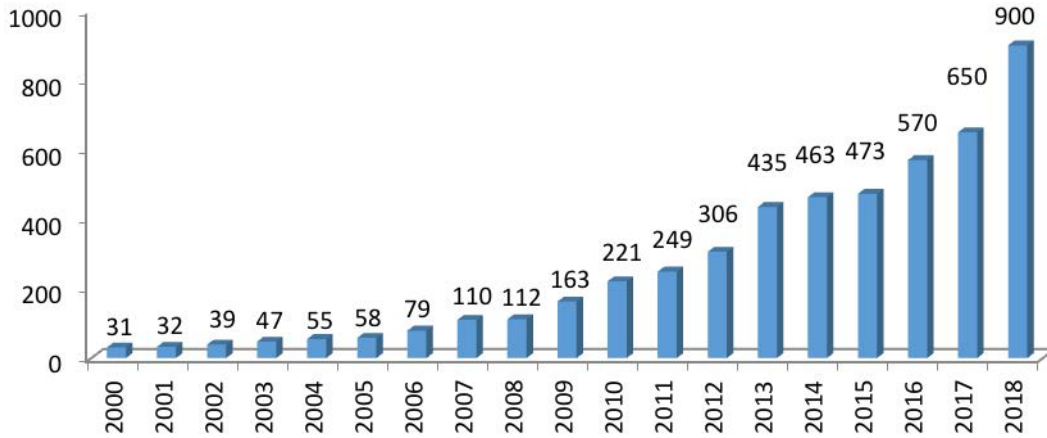
Türkiye defne ihracatında bir numaralı ülke konumundadır. Kekikte ise dünya talebinin yarısından fazlası ülkemiz tarafından karşılanmaktadır. Adaçayı, biberiye, mantar, çiçek soğanları önemli ihraç ürünleri olarak yer almaktadır. Çam fıstığı, keçiboynuzu, kestane gibi meyveli ürünlerde de ihracat devamlı artış eğilimindedir. Ülkemizde tıbbi ve aromatik, gıda vb. kullanıma konu edilebilecek potansiyel tür sayısı 500 civarındadır. Ayrıca ülkemizde yirmiye yakın ilde organik olarak tıbbi ve aromatik bitki türleri üretilmekte olup bunlar sırasıyla keçiboynuzu, kekik, şerbetçi otu, lavanta, oğul otu, çörek otu, adaçayı ve kişniştir.

Dünya ölçeğinde odun dışı orman ürün ve hizmetlerinin envanteri ve planlaması çalışmaları ile ilgili belirli bir standart ve yöntem bulunmamaktadır. Ülkemizde defne gibi ekonomik öneme sahip bazı türlerin envanteri ve planlamasına yönelik bilimsel çalışmalar yapılmış olmasına karşın bu alanda yapılan çalışmalar son derece yetersizdir.

Şekil 6. OGM yıllar itibarıyla ODOÜ üretim miktarları (bin ton)

Şekil 7. Türkiye'nin odun dışı orman ürünleri ihracatı (milyon \$)

Dünyada odun dışı orman ürünleri ihracatında Çin ilk sırayı almaktadır. Onu Hindistan, ABD, Almanya ve Mısır takip etmektedir. Odun dışı orman ürünleri ithalatında ABD ilk sırada olup, ABD'yi Almanya, Japonya, Fransa ve Hong Kong takip etmektedir.

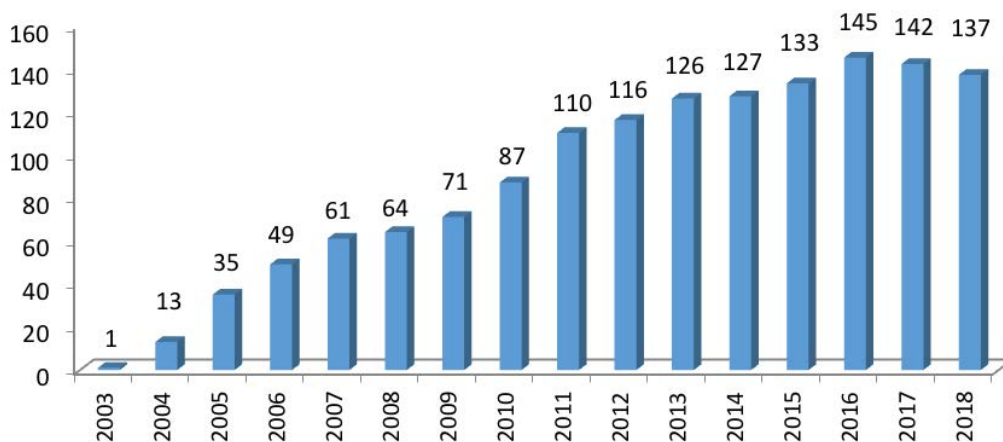
OGM odun dışı orman ürünlerinin yönetimini 6831 sayılı Kanun'a dayalı düzenlenen 302 sayılı Tebliğ esaslarına göre yapmaktadır.

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 37. maddesi uyarınca odun dışı orman ürünlerinin bir bölümünün (reçine, sığla yağı, sırik, şimşir, çubuk, çıra ve çıralı kök odunu) üretim ve piyasaya arzı doğrudan OGM tarafından yıllık üretim programlarına göre gerçekleştirilmekte ve muhammen bedelle satılmaktadır. Aynı Kanun'un 40. maddesi hükmüne göre ise üretim programında bulunmayan ve üretimi özel teknik gerektirmeyen her türlü odun kökenli diğer orman ürünlerinin faydalanma hakları mahalli orman köylerine ve kooperatiflerine, orman köylüleri ve kooperatiflerin istememeleri halinde diğer istek sahiplerine tarife bedeli karşılığı ve OGM gözetiminde verilmektedir.

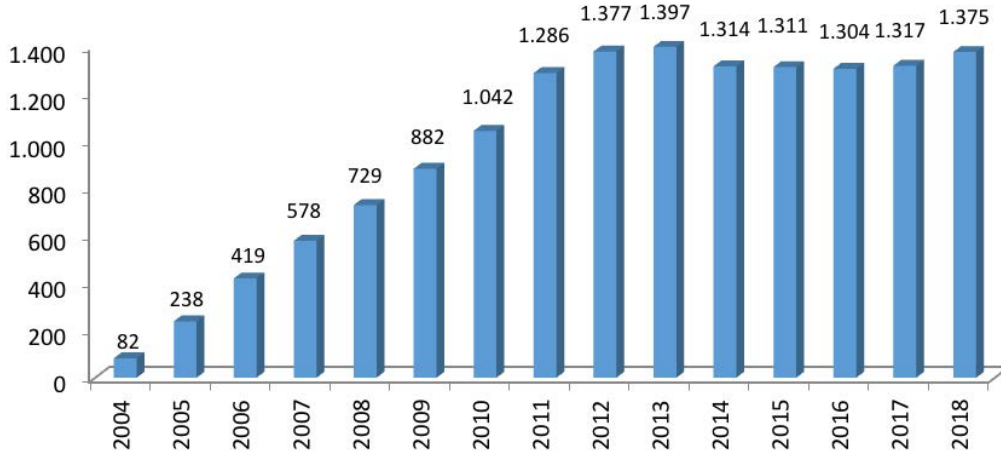
Ülkemiz arıcılığını geliştirmek için bal ormanları tesis edilmektedir. Ülkemizin bal ihracatının neredeyse tamamını oluşturan çam balı ile kestane, ıhlamur, orman gülü ballarının tamamı, akasya, yayla ve kekik balları ise büyük oranda ormanlardan üretilmektedir. Ülkemizde bal üretiminin %85'i ormanlık sahalardan, %15'i tarım alanlarından sağlanmaktadır.

Ormandan sağlanan hizmetlerin insan hayatındaki rolü gün geçtikçe artmaktadır. Orman kaynakları planlamasında ekoturizm ve rekreasyon değerlerini belirlemek ve halkın taleplerini karşılayacak şekilde planlamak-yönetmek ihtiyacı hasil olmuştur.

Şekil 8. Yıllar itibarıyla şehir ormanı sayısı (adet)

Şekil 9. Yıllar itibarıyla mesire yeri sayısı (adet)

Orman ekosistem hizmetleri değerlemesi çalışmaları günümüz ormancılığında öne çıkan konular arasında olup, ülkemizde bu çalışmaların devam etmesi gerekmektedir.

Ekosistem hizmetlerinin değerlemesine yönelik en önemli çalışma “Binyıl Ekosistem Değerlemesi” isimli toplantıdır. 2005 yılındaki bu toplantıya 95 ülkeden 1300 bilim adamı katılmış ve çevresel hizmetlerin %60’ının kendini yenileyebildiğinden çok daha hızlı bir şekilde yıprandığını vurgulamışlardır.

2.3.Orman Köylülerinin Sosyoekonomik Yapısı, Ormanlara Etkisi ve Üretim İlişkisi Mevcut Durum

Orman köylerinde sosyoekonomik kalkınmanın desteklenmesi maksadıyla, 2003-2018 yılları arasında ferdi destek olarak sosyal nitelikli projelerle 160.663, ekonomik nitelikli projelerle 65.250 olmak üzere toplam 225.913 aileye destek verilmiştir. Bu projelerle 21.928 adam/yıl istihdam sağlanmış, 980.000 ^{ster} odunun yakacak amaçlı kullanılmasının önüne geçilmiştir. Aynı dönemde 199 adet kooperatif projesine destek verilmiş, 350 adam/yıl istihdam sağlanmıştır.

Ülkemizde son verilere göre 30 büyük şehirdeki 10.571 orman mahallesinde 3.959.961, 51 ildeki 12.276 orman köyünde 2.867.539 orman köylüsü yaşamaktadır. Toplam olarak ifade edilirse 22.847 orman köy/mahallesinde 6.827.500 orman köylüsü yaşamaktadır.

1985 yılı verilerine göre 10,2 milyonun yaşadığı orman köylerinde, bu yıldan itibaren nüfus azalması başlamış ve günümüze kadar bu azalma artarak devam etmiştir. Kırsaldan kente göçün en önemli nedeni, yetersiz gelir imkânları, altyapı ve sosyal hizmetler nedeniyle düşük refah seviyesi ve yoksulluktur. Sürekli ve mevsimsel göç, özellikle genç erkek nüfusça gerçekleştirildiğinden, orman köylerinde mevcut nüfusun büyük bölümünü kadın, çocuk ve yaşlılar oluşturmaktadır.

Orman köylerinin yaklaşık %17’si kıyı, %14’ü plato, %69’u da dağlık alanlarda yer almaktadır. Doğal olarak bu köylerde arazi yetersiz, parçalı, engebeli, verimsiz ve erozyon tehlikesine maruzdur. Yerleşim yerlerinin şehirden uzak, sarp ve yüksek yerlerde olması ulaşım ve haberleşmenin aksamasına neden olmakta, buna iklim şartları da eklendiğinde sağlık ve eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Bir yandan ormanlarımızın varlığını sürdürmemiz gerekirken, diğer yandan ormanlarla iç içe yaşayan orman köylümüşe de alternatif geçim kaynakları sağlayarak sosyal ve ekonomik kalkınmalarına katkıda bulunmak gerekmektedir. Bütün bunların yanında ülkemizde, ormanların korunması ve orman köylülerinin kalkındırılmaları, Anayasamızın 169 ve 170. maddeleri kapsamında devlet eliyle yürütülmektedir.

Sürdürülebilir doğal kaynak yönetimini sağlamak üzere ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi ve genişletilmesi hedeflerine ulaşmak için orman köylerinde yaşayan halkın ekonomik, sosyal ve kültürel yönden kalkınmalarına katkıda bulunarak; onları üretici durumuna getirmek ve ormanlar üzerindeki olumsuz baskıyı azaltmaya çalışmakla yükümlü birim ise OGM bünyesindeki ORKÖYDB'dir.

21 Şubat 1970 tarihinde GM olarak kurulan, sonrasında farklı yapılanmalar geçiren, 645 sayılı KHK ile 2011 yılından itibaren OGM bünyesinde daire başkanlığı olarak faaliyetlerine devam eden ORKÖYDB, hedef kitlesi olan orman köylüsü ve orman köyünde kurulu bulunan tarımsal kalkınma kooperatiflerine geçmişten günümüze destekte bulunmaktadır.

ORKÖYDB'nin faaliyetleri, ferdi destekler ve kooperatif destekleri olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

a) Ferdi destekler kapsamında:

1. Sosyal amaçlı projeler: dam örtülüğü, dış cephe mantolama, güneş enerjisi ile su ısıtma sistemi, kat kaloriferi sistemi gibi projelerdir. Bu projeler faizsiz olup, kredi geri dönüşü yılda bir taksit olmak üzere proje türlerine göre 3-7 yıl arasında değişmektedir. Sosyal projelerle orman köylüsünün yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, odun tüketiminin azaltılması, buna bağlı olarak da ormana olan baskının azaltılması hedeflenmektedir.
2. Ekonomik amaçlı projeler: büyük ve küçükbaş hayvancılık, fenni arıcılık, seracılık, kültür mantarcılığı, tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği, meyve yetiştiriciliği vb. projelerdir. Bu projelerle orman köylüsünün yeni tarım uygulamalarıyla buluşturulması, gelir seviyesinin iyileştirilmesi, istihdama katkı sağlanması, kırsal alandan şehirlere göçün önlenmesi ve ormana olan baskının azaltılması hedeflenmektedir.
3. Yeni projeler: OGM 2019 yılı üretim programının 30 milyon m³e ulaşmasıyla birlikte ormancılık faaliyetlerinde çalışan orman köylülerini, üretim mekanizasyonu anlamında ORKÖY kapsamında desteklemek amacıyla, öncelik üretim faaliyetlerinin ve talebin yoğun olduğu bölgelerimizde olmak üzere yeni projeler üretilmesi ihtiyacı hâsıl olmuştur.

Bu bağlamda, üretimde fiilen görev alan orman köylülerinin taleplerinin tomruk çekici vinç (tambur), traktör, tomruk yükleyici-istifleyici ve motorlu testere (kabuk soyma aparatlı) vb. üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Orman köylülerinin talepleri doğrultusunda destekleme çalışmaları devam etmektedir.

b) Kooperatif destekleri kapsamında: Orman köylerinde bulunan tarımsal kalkınma kooperatifleri proje bazında desteklenmektedir. Süt işleme tesisi, zeytin salamura tesisi, orman işçiliğine yönelik iş makineleri, orman ürünlerinin değerlendirilmesine yönelik çam fıstığı işleme tesisi, kereste tesisleri vb.

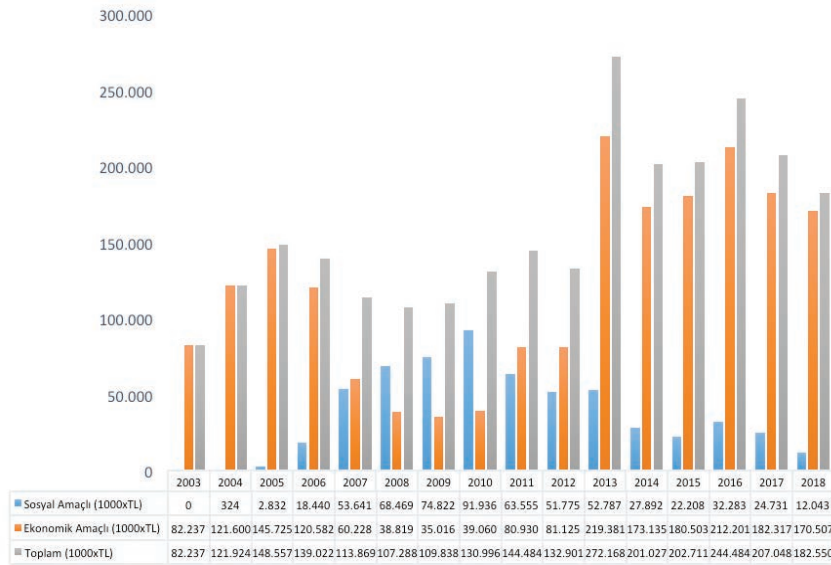
ORKÖYDB bugüne kadar yaklaşık 500 bin aileye 5,5 milyar TL tutarında ferdi kredi, 600 kooperatif projesine 870 milyon TL civarında kooperatif kredisi desteğinde bulunmuştur (Tutarlar 2019 yılı deflatörlüdür).

2016 yılından itibaren ORKÖY desteklerinden yararlanan köylülere yönelik yapılan anket değerlendirmeleri neticesinde, destekten yararlananların:

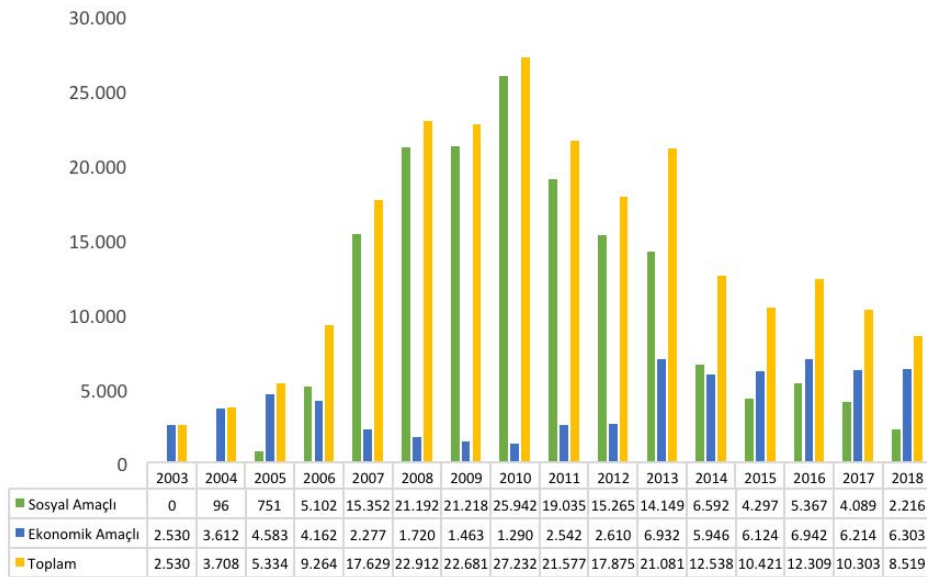
- %62'si 40-65 yaş aralığında,
- %66'sı hanelerindeki kişi sayısının 1-4 kişi,
- %74'ü ilköğretim mezunu,
- %58'i sosyal güvenceye sahip,
- %77'si yıllık 5-20 bin TL gelire sahip,
- %64'ü 0-10 dekar araziye sahiptir.

ORKÖYDB iş ve işlemlerini, 13.06.2012 tarihli ve 28322 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi İlişkin Yönetmelik" hükümlerine göre yürütmektedir. Aşağıda belirli yıl aralıkları itibarıyla ORKÖY desteklemelerine ilişkin bazı grafikler sunulmuştur.

Şekil 10. Sosyal ve ekonomik amaçlı destekleme faaliyetleri (2019 yılı fiyatları ile)

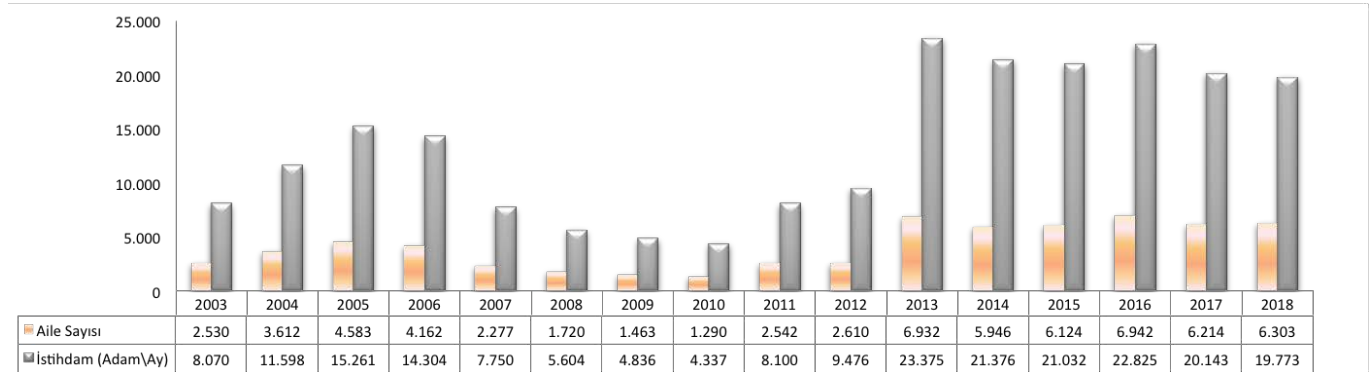
Şekil 11. Sosyal ve ekonomik amaçlı destekten yararlanan aile sayıları (2003-2018 yılları arası)

Tablo 4. Proje türlerine göre destekleme faaliyetleri (2003-2018)

PROJE TÜRÜ	YILLARA GÖRE AİLE SAYISI															
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Dam örtüsü		65	193	495	741	508	443	529	204	301	1.942	1.039	1.215	1.878	886	960
Isıtma pişirme (kuzine soba-mantol-ama-kat kalorifer sistemi)	-	-	-	-	-	-	40	-	-	28	563	664	726	1.299	1.160	589
Ev içi elektrik tesisat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	107	-
2 KWP kap. elektrik üretim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-
Güneş enerjisi		31	558	4.607	14.611	20.684	20.735	25.413	18.831	14.936	11.644	4.889	2.356	2.142	1.936	667
Fenni arıcılık	18	245	227	-	-	39	114	40	53	57	1.331	1.049	1.040	776	340	311
Hayvancılık	2.404	3.299	4.022	4.062	2.164	1.621	1.244	1.130	2.403	2.319	5.249	4.398	4.567	5.882	5.722	5.896
Tesis edindirme çevirme	98	68	334	100	113	60	105	113	86	74	211	226	348	217	137	66
El ve ev sanatları	10	-	-	-	-	-	-	7	-	160	141	273	169	67	15	30
TOPLAM	2.530	3.708	5.334	9.264	17.629	22.912	22.681	27.232	21.577	17.875	21.081	12.538	10.421	12.309	10.303	8.519

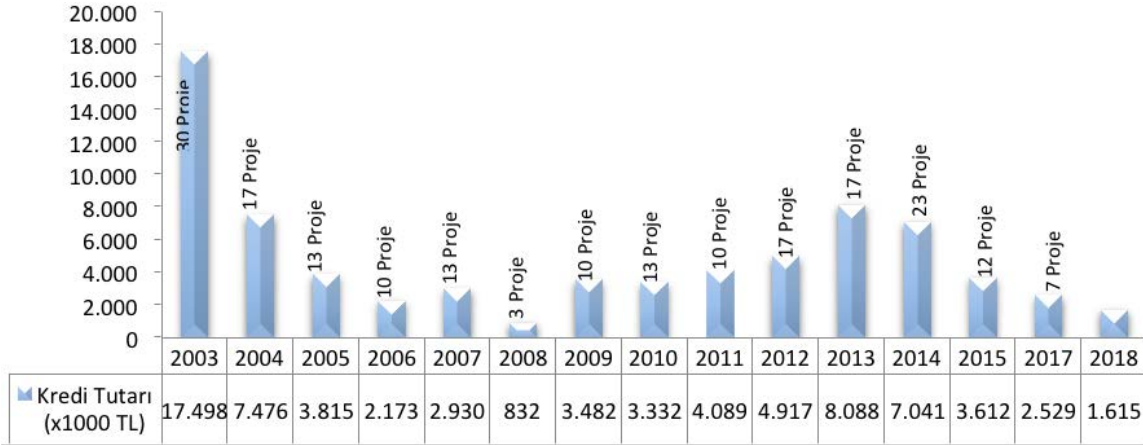
Şekil 12. Ekonomik amaçlı ferdi destekleme faaliyetleri ile sağlanan istihdam (2003-2018)

Not: Ekonomik nitelikli kredilerin tip projesine göre adam/ay istihdam hesaplanmıştır.

Orman köylülerine tahsis edilen ekonomik amaçlı desteklemeler ile yerinde kalkınmanın sağlanması ilkesi doğrultusunda son 16 yılda 217.860 adam/ay istihdam sağlanmıştır.

Şekil 13. Kooperatif desteklerinin yıllara göre dağılımı (2003-2018)

Not: Kredi tutarı 2018 yılı fiyatları ile hesaplanmıştır.

ORKÖYDB kurulduğundan bugüne kadar 563 kooperatife 599 proje uygulanmış ve 25.745 adam/ay istihdam sağlanmıştır.

3. GÜÇLÜ-ZAYIF YÖNLER (FIRSATLAR VE TEHDİTLER)

Çalışma grubu üyelerinin görüş ve önerileri doğrultusunda ve ülkemiz ormancılığının mevcut durumu ile geleceğe yönelik eğilimleri ve beklentileri dikkate alınarak çalışma grubu konuları hakkında fırsat ve tehditler ile güçlü ve zayıf yönleri belirlenmiştir.

Fırsatlar:

- Yasal gücünü Anayasa'nın, 169-170. maddesinden alıyor olması, ormanların korunması, geliştirilmesi ve devamlılığı konusunda bir güvence olması
- Zengin biyoçeşitlilik kaynaklarının varlığı ve doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir yönetiminin önemi konusunda artan bilinçlenme
- Ürün ve hizmet çeşitliliğinin bulunması
- Orman kaynağının yenilenebilir olması
- Orman sayılan yerlerde yaşayanların orman ekosistemleri üzerindeki baskılarının giderek azalması
- Ormanların tür, yapı, genetik çeşitlilik, ekosistem çeşitliliği bakımından zengin olması, orman varlığı içinde doğal ormanların oranının yüksekliği
- Güçlenen sivil toplum hareketleri
- Bilgi ve iletişim teknolojileri yaygınlaşması ve teknoloji kullanmanın giderek kolaylaşması

Tehditler:

- Kamu personel politikası
- Sosyal ve politik baskıların yoğunluğu
- Orman Kanunu'nun 40'ıncı maddesindeki kısıtlardan kaynaklı iş gücü ve üretim maliyetlerinin artması, orman köylerinde genç nüfusun azalması
- Kırsal fakirlik, orman köylülerinin gelir ve eğitim düzeyinin düşüklüğü
- Global eğilimler, ekosistem hizmetlerinin ticarete konu edilmesi (yeşil ekonomi, karbon ticareti vb.)

3.1. Odun Ürünlerinde Güçlü-Zayıf Yönler

Güçlü Yönler:

- Piyasada artan talepleri karşılamak üzere odun üretimi son 5 yılda %21 artırılmıştır.
- Ormanlarımızdan birim alandan elde edilen odun ürününü artırmaya yönelik hızlı büyüyen türlerle ve iyi bonitetli alanlarda tesis edilecek endüstriyel ağaçlandırma programı başlatılmıştır.
- Profesyonel üretim işçiliğini artırmak ve piyasanın taze ürün ihtiyacını karşılamak maksadıyla dikili ağaç satışları yaygınlaştırılmaktadır.
- Üretim işçiliğinde iş sağlığı ve güvenliğine ait eğitimler tamamlanmış, MYK kapsamında belgelendirme çalışmaları devam etmektedir.
- 2017 yılından itibaren uygulanmaya başlanan ORBİS yazılımı sayesinde üretim sürecinin takip, raporlama ve gerektiğinde anlık müdahale imkânı artmıştır.
- Ülkemizde sertifikalı orman alanı miktarı 3,1 milyon ha (ülkemiz ormanlarının %19) alan olup, 2019 sonunda bu alanın yaklaşık 4,3 milyon ha'a ulaşması hedeflenmektedir.

Zayıf Yönler:

- Ülkemizde sertifikalı orman alanlarımıza ve ham maddesine sahip olmamıza rağmen bu ham maddeye dayalı ulusal ve uluslararası standartlara uygun, ihracat kabiliyeti olan sertifikalı üretim yapan yeterli işletme bulunmamaktadır.
- 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 40. maddesine göre uygulanan modelde, üretim işlerinin öncelikli olarak orman köylerini kalkındırma kooperatifleri ve köylülere yaptırılması öngörüldüğünden, ormancılık tekniğinin gerektirdiği üretim ve pazarlama modellerinin geliştirilmesinde zorluklarla karşılaşılmaktadır.

- Üretimde çalışan orman köylüsünün vahidi fiyat usulü çalıştığından sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Bu durum profesyonel üretim işçiliğinin gelişmesine engel olmaktadır.
- Ülkemizin henüz ulusal orman yönetimi standardı, masif ahşabın verimli ve katma değerli kullanımının önünü açacak yapısal ahşap kullanımı ve ahşap yapı standart ve yönetmelikleri ile yeşil bina standardı ve bunlarla paralel olarak ulusal bir sertifikasyon sistemi bulunmamaktadır.
- Oduna dayalı orman ürünü üretiminde mekanizasyon istenilen seviyede değildir.

3.2. Odun Dışı Ürün ve Hizmetlerdeki Güçlü-Zayıf Yönler

Güçlü Yönler:

- Odun dışı ürün ve hizmetlere yönelik kurumsal farkındalık ve kapasite artmaktadır.
- Odun dışı ürün ve hizmetler sektöründe yaklaşık 500 bin kişiye doğrudan veya dolaylı istihdam imkânı sağlanmaktadır.
- Ülkemiz biyolojik çeşitlilik açısından zengin bir potansiyele sahiptir.
- 1,6 milyon hektar orman alanında 210 farklı türe ait ODOÜ varlığı tespit ve teşhis edilerek faydalanma planları yapılmıştır.

Zayıf Yönler:

- ODOÜ envanteri ve planlama çalışmalarında yetişmiş ve yeterli sayıda teknik eleman bulunmamaktadır.
- ODOÜ'nün üretimi noktasında kooperatif ve birliklerin sermaye yetersizliği, iş gücü ve bilgi eksikliği bulunmaktadır.
- Ürün geliştirme hususunda AR-GE faaliyetleri yetersiz olup, çalışmalar uygulamaya aktarılamamaktadır.
- Ülkemiz ODOÜ'lerin ihracatı daha çok ham madde niteliğinde olup, yüksek katma değerli ürünlerin üretimi ve ihracatı istenilen düzeyde değildir.
- Odun dışı orman ürünlerinden yapılan düzensiz ve plansız faydalanma yeterli düzeyde denetim altına alınamamaktadır.
- ODOÜ potansiyelimizin önemli bir kısmı üretime konu edilememektedir. ODOÜ üretimi esnasında bilinçsiz ve hatalı toplama sonucu bu ürünlerde ekonomik kayıplar oluşmaktadır.
- Orman alanlarından toplanan mantar türlerinin birçoğu kayıt altına alınamamaktadır. Mantarların tür teşhisleri de doğru yapılamadığından ihracata konu edilen mantarların türleri ve ülke ekonomisine katkıları tam olarak belirlenmemektedir.

- Mikroorganizmaların ormancılıkta kullanımı çalışmaları sınırlıdır.
- ODOÜ işleyen tesisler sürdürülebilir bir şekilde ham madde temininde zorlanmaktadır.
- İç tüketim ve ticaretine yönelik istatistiki veri sağlıklı olarak toplanamamaktadır.
- Ülkemizin sahip olduğu zengin ekoturizm potansiyeli yeterince değerlendirilememektedir.
- ODOÜ sektöründe yeterli girişimci bulunmamaktadır.

3.3. Orman Köylülerinin Sosyoekonomik Yapısı, Ormanlara Etkisi ve Üretim İlişkisi Güçlü-Zayıf Yönler

Güçlü Yönler:

- OGM orman köylüsünü iyi tanıyan, bütünleşen ve iş birliği yapabilen bir kurumdur.
- OGM program ve projelerini gerçekleştirebilmek için orman köylüsü, kooperatif, STK ve yabancı kuruluşlarla (GEF, UNDP vb.) çalışabilmektedir.
- Zayıf Yönler:
 - Orman köylüsüne verilen kredi ve hibe destekleri bütçe şartlarından dolayı talebi karşılayamamaktadır.
 - Orman köylerinde iş gücü potansiyelini oluşturacak genç nüfus olmadığından sosyoekonomik yapı olumsuz etkilenmektedir.

4. HEDEFLER VE STRATEJİLER

4.1. Odun Ürünlerinde Hedefler ve Stratejiler

HEDEF 1- Odun üretiminde çalışanlar eğitilerek belge sahibi kişilerce üretim yapılacak, üretimde profesyonelleşme sağlanacak ve mekanizasyon artırılabilecektir.

STRATEJİLER

- S1. Odun üretiminde çalışanların eğitilmesi ve belgelendirilmesi sürecine devam edilmesi,
- S2. Odun üretiminde iş gücünün giderek azalması nedeniyle mekanizasyon tercihlerinin ön plana çıkarılması, ORKÖY kredileri ile mekanizasyonun üretim içerisindeki ağırlığının artırılması,
- S3. Odun üretiminde kalite ve kantitenin artırılması için üretimde çalışan kurum personelinin eğitilmesine devam edilmesi,
- S4. Profesyonel üretim işçiliği geliştirilmesi, bu maksatla serbest ormancılık ve orman ürünleri büro ve şirketlerinin bünyesinde olanlar da dâhil olmak üzere üretim şirketlerinin oluşturulması ve işlendirilmesi sürecinin desteklenmesi,

S5. Profesyonel üretim işçiliğinin geliştirilmesine yönelik olarak 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 34. ve 40. maddelerinin yeniden düzenlenmesi.

HEDEF 2- Orman Genel Müdürlüğü'nün üretim ve satış politikaları ihtiyaçlara göre geliştirilecektir.

STRATEJİLER

S1. Üretimde sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde ve planların elverdiği ölçüde ormanlardan faydalanmaya yönelik çalışmalara devam edilmesi,

S2. Piyasanın talebi doğrultusunda kaliteli odun üretiminin artırılması,

S3. Elektronik ortamda orman ürünleri satışı çalışmalarına hız verilmesi,

S4. Ahşap sektörünün odun ürünlerine olan talebinin sürdürülebilir bir şekilde karşılanabilmesi ve geleceğe yönelik planlanabilmesi için çok yıllara sâri satışların da yapılabilmesi,

S5. Odun ürünleri üretim ve satışlarında, maliyetlerin düşürülmesi, odun ham maddesinin temininde ve nihai ürünlerde fiyat istikrarının sağlanmasına yönelik çalışmaların taraflarca yapılması,

S6. Ahşap kullanımının yaygınlaştırılması, yapısal ahşap standartlarının belirlenmesi ve ahşap yapı mevzuatının düzenlenmesi,

S7. Dikili ağaç satışlarının yaygınlaştırılmasına yönelik uygulama ve mevzuat çalışmalarına devam edilmesi,

S8. Planlanmış olan orman yol ağının hızla tamamlanması, mevcut orman yollarının rehabilite edilmesi ve standartlarının yükseltilmesi,

S9. Özellikle orman endüstri kuruluşlarının ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak hızlı büyüyen türlerle, kısa idare süreli, endüstriyel ağaçlandırmalara devam edilmesi,

S10. Ham madde kullanımında verimliliğin artırılması ve uluslararası trendler de göz önünde bulundurularak, odun ham maddesinin yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülmesini sağlamak için AR-GE faaliyetlerine devam edilmesi,

S11. OGM tarafından yürütülen orman yönetim sertifikasyon çalışmalarına piyasa ihtiyaçlarına göre artırılarak devam ettirilmesi.

4.2. Odun Dışı Ürün ve Hizmetlerdeki Hedefler ve Stratejiler

HEDEF 3- Odun dışı orman ürün ve hizmetlerinin çeşitliliği ve miktarı artırılacak, özel sektör tarafından katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesine yönelik tedbirler alınacaktır.

STRATEJİLER

S1. Odun dışı orman ürünlerindeki katma değer artırılması için ilgili kurum ve kuruluşlar ile sektör temsilcilerinin de odun dışı orman ürünleri üretimini desteklemesi ile beraber ürünün yerinde işlenmesi ve bu yolla yöre halkının refahının artırılması,

S2. Ormanlarımızdan üretilerek iç ve dış ticarete konu edilen odun dışı ürün niteliğindeki bitki ve mantar ürünlerinin envanter çalışmalarına devam edilmesi, bu gayeye uygun uzman personel istihdamı sağlanması,

- S3. Ülkemiz orman biyolojik çeşitliliğine yönelik tespit, teşhis ve envanter çalışmalarının yapılarak koruma hedefleri doğrultusunda amenajman planlarına entegre edilmesi,
- S4. Ülkemizde arıcılığın geliştirilmesi gayesiyle ilgili kurum, kuruluş, üretici ve özel sektörle beraber çalışmalar yapılmaya devam edilmesi,
- S5. Ekoturizm potansiyeli yüksek alanların katılımcı yaklaşımla hazırlanmış planlar dâhilinde yönetilmesi sonucunda düzenli ve sürdürülebilir bir faydalanma sağlanması,
- S6. Orman köylülerine tıbbi aromatik bitkilerin toplama, kurutma, depolama ve pazara hazırlama konularında verilen eğitimlere devam edilmesi,
- S7. Toprak ve bitki verimliliğini artıran, bitki sağlığında kullanılan mikrobiyal gübrelere kaynak teşkil eden, orman toprağında bulunan mikroorganizmaların teşhisi ve kullanım imkânlarının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması,
- S8. Orman Genel Müdürlüğünce biyolojik çeşitliliğin ana bileşenlerinden biri olan tür çeşitliliğinin korunması, izlenmesi, ulusal ve uluslararası önemleri hakkında bilincin sağlanması, odun dışı ürünler kapsamında sürdürülebilir kullanımının ve kırsal kalkınmanın sağlanması, bu ürünlerden katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi kapsamında her ilde sayısı 3'ü geçmeyecek şekilde "Bayrak Türler" belirlenmesi.

4.3. Orman Köylülerinin Sosyoekonomik Yapısı, Ormanlara Etkisi ve Üretim İlişkisi Hedefler ve Stratejiler

HEDEF 4- Orman köylülerinin gelir seviyesinin artırılmasına yönelik uygulamaya konulan sosyoekonomik destekler geliştirilerek artırılabilecek ve sürekliliği sağlanacaktır.

STRATEJİLER

- S1. Kırsal alanda yaşayan orman köylülerinin refah seviyelerinin yükseltilmesine yönelik kredi ve hibe desteklerinin artırılması,
- S2. Orman köylüleri tarafından orman kaynaklarından elde edilen faydalanmanın artırılması ve geliştirilmesi,
- S3. Verilen kredi ve hibe destekleri, bölgesel bazda ve çeşitleri itibarıyla incelenerek uygulama sonuçları raporlanması, orman köylüsüne en fazla gelir sağlayan desteklere öncelik verilmesi.

5. GENEL DEĞERLENDİRME

5.1. Odun Ürünlerinde Genel Değerlendirmeler

Kırsal alanda yaşayan nüfusun gün geçtikçe azalmaya başlaması ve yaşlanması, köylerde yaşayan aktif nüfusun daha da hızlı azalması ve önümüzdeki süreçte bu azalmanın süreceği beklentisi, iş gücü planlamasında bu hususun göz önüne alındığı yeni modellerin uygulamasında idarenin kararlılık içerisinde olmasını gerektirmektedir. Köylü ve kooperatifler eliyle işçi işveren ilişkisinin söz konusu olmadığı vahidi fiyat esasına dayalı işlendirmede köylü ve kooperatiflere de gerekli tedbirleri almada yükümlülükler düşmektedir. İdare de bu konuda gerekli uyarıları yapmada ve gerekli tedbirleri almada üzerine düşeni yapmalıdır.

Odun üretiminde mevcut sistemde ortaya çıkan yeterli eğitimin olmadığı, gerekli profesyonelleşmenin sağlanamadığı, üretimde zaman ve mekân düzenlemesinin yapılamadığı gibi sorunların kısmen çözüme kavuşturulmasına yönelik çabaların yanında alternatif olarak dikili satışın yaygınlaştırılması, önümüzdeki süreçte üretimde mekanizasyon tercihleri yeni metot arayışları olarak değerlendirilebilir.

Orman yollarımız orman ürünlerinin ormanlarımızdan piyasaya devamlı ve düzenli bir biçimde sunulmasını sağlayacak şekilde geliştirilmelidir.

TOKİ tarafından kentsel dönüşüm projeleri ve kamu binaları yapılmakta ancak uygulamalarda ahşap kullanımı ve kamuoyunda ahşabın önemine yönelik farkındalık çalışmaları yetersizdir. TOKİ'nin başta kamu binaları olmak üzere iklim değişikliğine olumlu etkileri açısından gelecek dönemdeki projelerinde ahşap malzeme kullanımına öncelik ve ayrıcalık tanınmalıdır.

Sektörün ihtiyaçları ve mevcut uluslararası standartlar da göz önünde bulundurularak odundan elde edilen orman ürünlerinin standardizasyonu ile ilgili eksiklikler giderilmelidir.

OGM'nin gerek kendisinin ürettiği, gerekse dikili satışa müteakip müşteriler eliyle yapılan üretim sürecinde etkin izleme ve denetimi artırılmalıdır.

Yasa ve mevzuatlardan kaynaklanan nedenlerden dolayı vasıflı orman işçiliği yapılamamakta, zaman, değer kayıpları ve iş kazaları olmakta, ürünlerde kalite düşüşü meydana gelmektedir.

Ormanlık faaliyetlerini daha verimli kılmak ve bu faaliyetlerin takibini kolaylaştırmak üzere etkin bir orman ürünü takip zinciri mevcut değildir.

Kamuoyunda ilgili sektör temsilcileriyle birlikte binalarda ahşap kullanımının özellikle iklim değişikliği üzerindeki olumlu etkilerine vurgu yapan farkındalık çalışmaları yürütülmesi uygun olacaktır.

5.2. Odun Dışı Ürün ve Hizmetlerde Genel Değerlendirmeler

ODOÜ'nün katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmeden ticarete konu ediliyor olması en önemli husustur. İlgili bakanlık, kurum ve kuruluşların AR-GE faaliyetleri, beklentileri karşılayamamaktadır. Uluslararası piyasada rekabetin en temel unsurlarından biri de maliyetlerin düşürülmesidir. ODOÜ'nün mamul ya da yarı mamul olarak yerinde işlenmesi, üretim maliyetleri ve değer kayıplarının olması, mahallinde ODOÜ işleme tesisi sayısının azlığı ile mevcutlarının rekabet gücünün eksikliği belirlenmiştir.

ODOÜ'nün sağlıklı bir şekilde kayıt altına alınması sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Odun dışı orman ürünlerinde kayıt dışılığın süratle kayıt altına alınması gerektiği tespit edilmiştir.

ODOÜ envanteri ve planlaması çalışmalarında eğitim almış, uzman personel eksikliği bulunmaktadır. Ekonomik ve stratejik öneme sahip bazı türlerin envanteri ve planlama yöntemleri hususunda uygun metotlar belirlenerek ülke genelinde envanter çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir.

Uluslararası düzeyde piyasa değeri olan odun dışı orman ürünlerinin potansiyellerinin ve ürün değerlendirilmesinde yeterli düzeye gelinemediği görülmektedir.

Ülkemizde ormanlık sahalar üzerinde birbirinden bağımsız ekoturizm faaliyetleri yapılmakta ancak bu faaliyetler bir yönetim anlayışı dâhilinde olmamaktadır. Bu durum denetimsizliği ve hukuki boşlukları beraberinde getirmektedir. Ormanlık sahalarda yapılacak ekoturizm planlaması ve uygulamaları ile bu durumun ülke bazında gelişmesi ve koordineli bir şekilde yürütülmesine olanak sağlayacaktır. Bununla beraber sosyal-ekonomik durumu da olumlu bir şekilde etkilemesi beklenmektedir.

Toprak ve bitki verimliliğini artıran, bitki sağlığında kullanılan mikroorganizmaların teşhisi ve kullanım imkânları çalışmaları yetersizdir.

Arıcılığın geliştirilmesinde katkı sağlayan bal ormanları ile ilgili olarak ilgili kurum ve kuruluşlarla çeşitli platformlarda bir araya gelinmiş olup, bu sektörün gelişmesi ile ilgili kararlar alınmıştır. Bal ormanlarının geliştirilmesinin ülkemizin sosyal-ekonomik durumunu olumlu etkileyeceği belirlenmiştir.

5.3. Orman Köylülerinin Sosyoekonomik Yapısı, Ormanlara Etkisi ve Üretim İlişkisi Genel Değerlendirmeler

OGM'nin 2019 yılı üretim programının 30 milyon m³ olarak hedeflenmesinden dolayı, bu hedefe ulaşmada fiilen orman emvali üretiminde çalışan orman köylülerinin üretim mekanizasyonuna yönelik taleplerini karşılamak için, tomruk çekme vinci (tambur), traktör ve motorlu testere vb. tip projelerin ferdi olarak desteklenmesine karar verilmiştir. Orman köylülerinin talepleri doğrultusunda destekleme çalışmalarına devam edilecektir.

Kaynaklar

- Başkent, E. Z., 2004. Yöneylem Araştırması, Modelleme ve Doğal Kaynak Uygulamaları, KTÜ Orman Fakültesi Yayınları No: 218/36, Trabzon.
- Bilgin, F., Ay, Z., 1997. Ege Bölgesinde Çam fıstığı İşletmeciliği Üzerine Araştırmalar. Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No:8, Orman Bakanlığı Yayın No:45, 49s.İzmir.
- Bölgesel Gelişim Projeleri (2015-2019)
- Engür, M.O., Cilan, S.,2018. Ormancılık Alanında Bir İyi Uygulama Örneği: 100000 Orman Üretim Çalışanının Eğitimi Projesi. 9. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi, İstanbul.
- Erkan, N., Aydın, A.C., 2015. Kızılçam (Pinus brutia Ten.) Endüstriyel Ağaçlandırmalarında Aralık-Mesafenin Büyüme Üzerine Etkileri, Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü, Proje Sonuç Raporu, yayınlanmamış, 35 s.
- FAO, 2015. Global Forest Resources Assessment 2015 How aretheworld'sforestchanging?, Foodand Agriculture Organization of The United Nations, Rome, p. 56.
- Kızmaz, M., 2000. Policies to Promote Sustainable Forest Operations and Utilization of Non-Wood Forest Products. Seminar Proceedings Harvesting of Non-Wood Forest Products, p: 97-111, İzmir.
- Konukçu, M., 2001. Ormanlar ve Ormancılığımız, Devlet Planlama Teşkilatı, Yayın No:2531, Ankara.
- OGM, 2017. Yılı İdari Faaliyet Raporu
- OGM, 2006. SOY Kriter Göstergeleri 2006 Yılı Raporu
- OGM, 2008. SOY Kriter Göstergeleri 2008 Yılı Raporu
- OGM Stratejik Plan (2013-2017)
- OGM Stratejik Planı (2017-2021)
- Okan, T., Şafak, İ., 2004. Akhisar Yöresindeki Kekik ve Tütün Üretiminin Ekonomik Açıdan Karşılaştırılması. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, Cilt: 54, Sayı: 1, s:187-206, İstanbul.
- Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023)
- Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)
- Ormancılık Sektörünün Geleceği Arama Konferansı 4-6 Ocak 2013
- Ormancılık ve Su Şurası 2017, Orman Kaynaklarından Faydalanma Şura Çalışma Belgesi.
- Özhatay, N., Koyuncu, M., Atay, S., Byfield, A., 1997. Türkiye'nin Doğal Tıbbi Bitkilerinin Ticareti Hakkında Bir Çalışma. Doğal Hayatı Koruma Derneği, 121s. İstanbul.
- Parlak, S., Güner, D., 2017. Mikrobiyal gübre uygulamasının karaçam (Pinus nigra Arnold. subsp. Pallasiana (Lamb.) Holmboe) fidanlarının bazı morfolojik özelliklerine etkisi, OrmancılıkAraştırmaDergisi,<https://www.researchgate.net/publication/321136479>
- ERASLAN,İ., ELER, Ü. "Orman İşletmesinin Planlanması ve Denetimi" kitabı, SDÜ Yayın No :35

- Prof. Dr. Ünal ASAN bildirimleri ve yayınları
- Şafak, İ., Okan, T., 2004. “Kekik, Defne Ve Çam Fıstığının Üretimi Ve Pazarlaması”, Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, İzmir.
- TOBB, 2015. TOBB Orman Ürünleri Meclis Sektör Raporu, 2015, Ankara
- TÜİK, 2003. İhracat ve ithalat verileri, Ankara.
- Türker, M.F., Pak, M., Öztürk, A., Durusoy, İ., 2006. Türkiye`de Odun Dışı Orman Ürünlerinin Sürdürülebilir İşletmeciliği: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. 1.Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu, KTU Orman Fakültesi, s:83-92, Trabzon.
- Türkiye Ulusal Ormancılık Programı (2004-2023).
- Geray, U., Şafak, İ., 2005. Ege Bölgesi Odun Dışı Bitkisel Orman Ürünleri Yönetimindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri Çalışması. İzmir.
- Ulusal Havza Yönetim Stratejisi (2014-2023)
- Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)
- http://ec.europa.eu/environment/forests/timber_regulation.htm
- <http://www.fsc.org/http://www.pefc.org/>
- <http://www.un.org/en/sustainablefuture/>
- <http://www.unece.org/fpamr2012.html>
- <https://ailevecalisma.gov.tr/medias/9665/isgkonferansbildiri06.pdf>
- www.ogm.gov.tr
- www.tuik.gov.tr